

*Міністерство освіти і науки України
Шосткинський інститут
Сумського державного університету
ЦЗДФН*

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ
ТА УПРАВЛІННЯ**

ДИПЛОМНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Індивідуальна тема: Система організації та нормування праці на підприємстві

Напрямок підготовки 6.051 «Економіка»

Завідувач кафедри: _____/Тур О.М./

Керівник роботи: _____/І.В.Новикова/

Виконавець: _____/Дорошенко Т.А./

Шостка 2020

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
РЕФЕРАТ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА НОРМУВАННЯ ПРАЦІ РОБІТНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1 Об'єктивна необхідність організації і нормування праці робітників підприємства	6
1.2 Трудові процеси і витрати робочого часу в організації нормування праці	10
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ НОРМУВАННЯ ПРАЦІ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	18
2.1 Норми праці, які використовуються в управлінні виробництвом	18
2.2 Методи нормування праці	26
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБІТ НА ПРИКЛАДІ КРОЛЕВЕЦЬКОГО ЛІСОМИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	29
3.1 Кролевецьке лісомисливське господарство, як суб'єкт господарювання	29
3.2 Аналіз ефективності організації робіт по механізованому вивезенню заготовленого лісу за допомогою розрахунку норми праці	34
3.3 Сучасні методи вдосконалення організації і нормування праці на підприємстві	42
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50

ВСТУП

В процесі виробництва і реалізації продукції сьогодні проблема ефективної організації і нормування праці виходить на перший план. Пов'язано це з тим, що існує необхідність підвищення ефективності використання трудового потенціалу працівників, впровадження більш оптимізаційних підходів до розрахунку чисельного і професійного складу і своєчасним корегуванням вимог до персоналу, виходячи з виробничої необхідності. Тому цим питанням сьогодні багато керівників підприємств приділяють багато уваги.

При управлінні організації роботи по нормуванню праці в даний час необхідно враховувати особливості ринкової економіки стосовно сфери трудових відносин. Перш за все, в умовах дії різноманітних форм власності, у тому числі і на працю, у працедавця і працівника підвищується економічний інтерес до встановлення обґрунтованих витрат робочого часу і його використання.

Без нормативного регулювання робочого часу за тривалістю, ступенем напруженості (інтенсивності), організації раціонального використання трудових витрат не можуть відбутися ринкові відносини усередині підприємства будь-якої форми, власності і структури управління.

Для підприємництва важливі точний облік і контроль витрат виробництва, в т.ч. на трудові ресурси, а також підвищення продуктивності праці всіх категорій що працюють, перш за все, за рахунок раціонального використання робочого часу. Ці цілі досягаються за допомогою ефективної організації праці і її нормування.

В ринковому сьогодні кожен підприємство самостійно вирішує питання з організації, нормування та оплати праці. Тому, для кожного підприємства *актуальним постає питання*, яким чином за рахунок результатів виробництва і реалізації продукції покривати поточні виробничі витрати, у тому числі і на оплату праці, а також мати фінансову можливість здійснювати розширення і модернізацію діючого виробництва, забезпечувати соціальні

зобов'язання перед робітниками, своєчасно і в повному обсязі розраховуватися з бюджетом, банками та іншими кредиторами.

В ефективному і раціональному використанні робочої сили найбільш зацікавлені керівники та власники підприємств. Тому, саме вони приймають рішення, яким чином вдосконалювати та впроваджувати нормативну базу на підприємстві. Але, деякі керівники підприємств і органів управління економікою і сьогодні відкидають доцільність нормування праці, впровадження більш ефективних підходів до організації праці на кожному робочому місці та зменшують значущість організації праці та вмотивованої заробітної плати.

Мета роботи - полягає в дослідженні особливостей організації нормування праці в ринкових умовах і розробленні заходів по її вдосконаленню.

Виходячи з цього завданнями даної дипломної роботи є:

- дослідження сутності організації праці на підприємстві;
- дослідження сутності нормування праці працівників підприємства.
- дослідження методів нормування праці.
- дослідження стану нормування праці та розрахунок норм часу і виробітку на перевезення деревини у Кролевецькому лісомисливському господарстві.
- розробка напрямів вдосконалення системи організації та нормування праці на підприємстві.

Об'єктом дослідження є господарська діяльність підприємства державної форми власності Кролевецьке лісомисливське господарство.

Предметом дослідження є вивчення причинно-наслідкових зв'язків організації та нормування праці працівників та ефективності діяльності діючого підприємства.

В роботі використовуються такі методи дослідження нормування праці: аналітично-дослідницький, аналітично-розрахунковий та дослідницько-статистичний методи.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА НОРМУВАННЯ ПРАЦІ РОБІТНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Об'єктивна необхідність організації і нормування праці робітників підприємства.

Економічні і структурні зміни в галузях економіки привели практично до згорання робіт по вдосконаленню і оновленню міжгалузевої і галузевої нормативної бази праці, що раніше діяла, яка включала більше 750 найменувань збірок для нормування праці працівників промисловості, агропромислового комплексу, будівництва, транспорту і інших галузей.

Організація виробництва є одним з найважливіших чинників, що визначають ефективність виробничо-господарської діяльності підприємства. Вона є однією з функцій управління діяльністю підприємства, яка покликана забезпечити найбільш раціональне поєднання живої праці з засобами і предметами виробництва в просторі і в часі з метою виконання виробничого завдання з найкращими кількісними і якісними показниками [14].

Під поняттям організації прийнято розуміти внутрішню впорядкованість, узгодженість, взаємодію щодо окремих частин цілого, сукупність процесів або дій, які приводять до освіти і удосконалення зв'язків між частинами цілого.

Організація праці на підприємстві - це система виробничих взаємозв'язків працівників із засобами виробництва і між собою, яка створює певний порядок здійснення трудового процесу.

Праця людей в процесі виробництва організовується під впливом розвитку виробничих сил і виробничих відносин. До складу організації праці входять ряд елементів (рис. 1.1) [28].

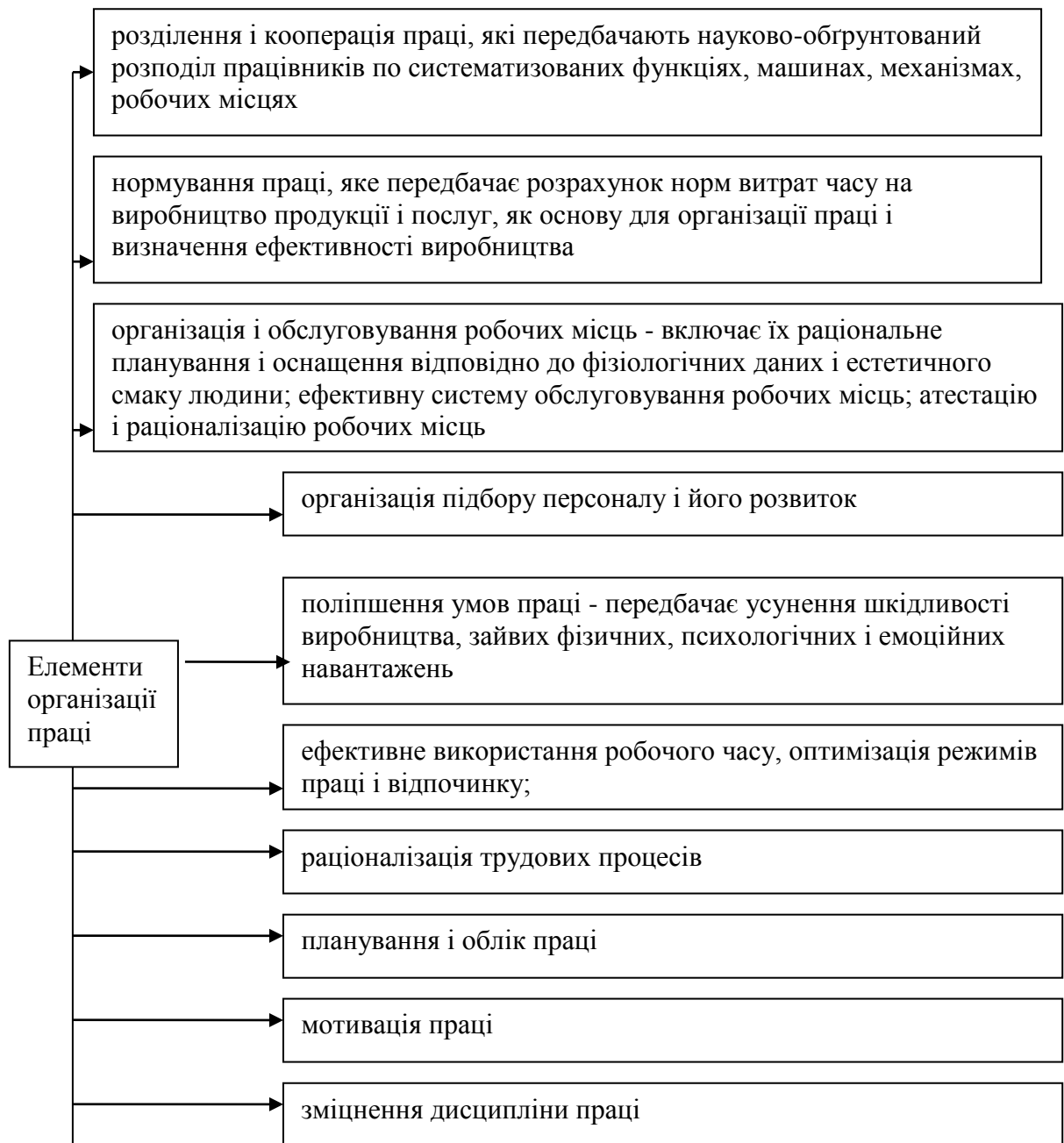

Рис. 1.1 Складові елементи організації праці

Об'єктивна необхідність організації витікає з внутрішньої розчленованості виробництва, яке засноване на розподілі праці і його кооперації, дії великої кількості чинників, пов'язаних з живою працею, засобами і предметами праці.

Для досягнення високих результатів продуктивності праці організацією праці розглядається і використовується система преміювання, введення нових тарифних ставок і посадових окладів, перехід від адміністративних методів

управління до економічної дії на індивідуальні і колективні інтереси працівників, направлені на якнайповніший збіг їх з суспільною зацікавленістю в підвищенні ефективності виробництва. Для цього встановлюється пряма залежність заробітної плати всіх працівників від індивідуальних і колективних результатів праці, різко підвищується матеріальна зацікавленість кожного у виявленні і використанні резервів ефективності своєї праці; поліпшується співвідношення в оплаті праці працівників різних категорій і професійно-кваліфікованих груп з урахуванням складності робіт, що виконуються та умов праці. Це досягається на основі перебудови тарифної системи, підвищення якості нормування, посилення зв'язку доплат і надбавок з конкретними досягненнями в праці. Всі елементи організації праці повинні знаходитися в тісній єдності. Недоліки в нормуванні праці безпосередньо позначаються на стані організації праці і навпаки. [26]

Сьогодні економісти всього світу всебічно вивчають витрати праці на виробництві для більш правильної їх оцінки, зіставленням та застосуванням з різними мотиваційними підходами. Оскільки види праці дуже різноманітні, необхідно знайти і вдосконалити єдиний вимірник. І такий вимірник є. Це – робочий час.

Таким чином, **норма праці** - це міра праці, яка відображає витрати часу, яки необхідні для виготовлення будь-якої суспільної цінності за наявних нормальних умов виробництва і при середньому рівні інтенсивності праці для даного суспільства

Саме норма праці і визначає частку кожного робочого і службовця в загальному результаті праці, кінцевим результатом якого є виготовлений продукт. Саменорма праці визначає і відображає внесок кожного працівника у розвиток виробництва. Витрати праці на виробництво різного виду продукту обумовлюються різноманітними чинниками, а саме: організаційно-технічними, психофізіологічними, соціальними чинниками, що впливають на тривалість і зміст процесів праці. Практично нормування праці існує для того, щоб створити на будь-якому виробництві такі умови, при яких праця кожного робітника

виконуватиметься найбільш ефективно і продуктивно. І саме тому нормування праці є основою організації праці на будь-якому виробництві.

Нормування праці здійснюються з метою визначення:

а) мінімально допустимого обсягу роботи (норми праці), що його має виконати працівник за певний відрізок часу (годину, зміну) в умовах господарської діяльності підприємства;

б) максимально допустимого часу, необхідного для виконання конкретної роботи або операції.

Нормування необхідне при будь-якій формі організації праці. Проте його сутність може бути різною в залежності від цілей і завдання, які витікають з характеру виробничих відносин. Нормування праці є економічною категорією, оскільки виражає певне відношення людей по їх сумісній участі в суспільній праці.

Без нормування неможливо визначити виробничі потужності підприємства або окремих участків і, як слідство, потребу в своєчасному оновленні і модернізації обладнання. Без нормування неможливо забезпечити найбільш ефективно, раціональне та доцільне використання робочої сили по професіях і розрядах і т.д. Отже, чим якісніше здійснюється нормування, тим точніше відображає воно конкретні техніко-організаційні умови виробничого процесу. Чим точніше враховується час, дійсно необхідний на виконання окремих операцій і робіт, тим вище рівень раціональної організації праці і виробництва і краще в цілому його економічні показники.

Застосування нормування на виробництві вимагає відображення та врахування прогресивних змін, які відбуваються в промисловості. Постійне і своєчасне удосконалювання нормування праці дає підвищення продуктивності праці і відображається на кінцевому результаті діяльності підприємства. Це мотивує кожного робітника до зростання особистого внеску, тому що оплата кожного залежить саме від суспільного трудового внеску у кінцеві результати діяльності виробництва.

Для досягнення двох взаємопов'язаних цілей – економічної і соціальної – і застосовується нормування праці, тому що саме зв'язок цих двох чинників забезпечує виробництво конкурентноздатних товарів і послуг і відтворення людського ресурсу..

1.2 Трудові процеси і витрати робочого часу в організації нормування праці.

Під час розроблення норм праці необхідно встановлювати, яким чином використовується робочий час, його структуру й зміст, які витрати робочого часу на кожному робочому місці є необхідними й повинні включатися в норму праці, а які є зайвими витратами і можуть розглядатися як втрати.

Класифікація витрат робочого часу під час виробничого процесу може поділятися на:

- витрати робочого часу виконавця – відносно робітника;
- витрати робочого часу при використанні устаткування ;
- витрати робочого часу з перетворення предметів праці на продукт праці.

Для розрахунку норм праці, проводячи аналіз витрат робочого часу, необхідно поділяти робочий час на такий, що перекривається й не перекривається:

- Під робочим часом, що перекривається, мається на увазі час, коли робітник виконує трудові функції одночасно, тобто паралельно з роботою устаткування. Саме збільшення перекриваємого часу на кожному робочому місці і є резервом підвищення норми праці;

- Під робочим часом, що не перекривається, мається на увазі час, коли робітник виконує допоміжні роботи щодо обслуговування робочого місця при цьому обладнання не працює.

Класифікація витрат робочого часу виконавця. У будь-якому трудовому процесі робочий час виконавця з позицій нормування праці можна класифікувати на:

- нормований робочий час;
- ненормований робочий час.

Нормований робочий час – це робочий час продуктивної роботи, необхідний для виконання норми праці в науково-обґрунтованих умовах на робочому місці протягом робочого дня. Структура нормованого робочого часу: підготовчо-заклучний час, оперативний час, час обслуговування робочого місця, час на відпочинок і особисті потреби, час нормованих (регламентованих) перерв. Підготовчо-заклучний час – час підготовки працівника й засобів виробництва до виконання виробничого завдання й на його закінчення. Структура підготовчо-заклучного часу має свою специфіку в різних галузях народного господарства, на підприємстві, робочому місці. У вугільній промисловості під час виймання вугілля в лавах механізованими комплексами підготовчо-заклучний час складається із таких структурних елементів: приймання зміни, замір вмісту метану, підготовка інструменту до роботи, огляд робочого місця та приведення його в безпечний стан, огляд комбайна, огляд секцій кріплення, опробування комбайна на холостому ході, прибирання інструменту та здавання зміни. Він витрачається один раз на робочу зміну й не залежить від обсягу робіт, а залежить від складності виконуваної роботи, типу виробництва, рівня організації праці. Праця є основою існування і розвитку людського суспільства. Робоча сила стала товаром. Як будь-який товар вона повинна мати свою споживчу вартість. Вартість робочої сили залежить від багатьох чинників: зростання потреб, продуктивності праці і її інтенсивності. Це відображає і результат розвитку виробництва, і є мотивом до подальшого його розвитку.

Під мірою праці слід розуміти такі суспільно необхідні витрати робочого часу, які складаються в умовах ринку. Міра праці відображає величину ринкових витрат і виражає витрати абстрактної праці.

Норми праці є конкретним виразом міри праці на кожному підприємстві. По своїй величині вони можуть бути більше міри праці, і тоді підприємство не отримує прибуток, і навпаки. У останньому випадку підприємство отримує

прибуток, тому воно завжди зацікавлене в зниженні норм праці на виготовлення продукції (виконання роботи), що дає можливість зменшити витрати виробництва. [11]

Обґрунтування норми припускає всебічний облік чинників, що впливають на її величину в певних організаційно-технічних умовах. Тому норми витрат праці повинні встановлюватися з урахуванням технічних характеристик наявного устаткування і інструменту, вживаної технології, раціональної організації і обслуговування робочих місць і т.д. Норми праці, встановлені з урахуванням технічних, технологічних і організаційних можливостей виробництва, називаються **технічно обґрунтованими**.

Технічно обґрунтована норма передбачає:

робітника-виконавця відповідної кваліфікації, продуктивність праці якого має перевищувати середню продуктивність праці робітників, зайнятих на аналогічних операціях, і відповідати сталим досягненням передовиків виробництва, а не їхнім окремим рекордним досягненням;

поділ технологічного процесу на окремі операції і послідовність їх виконання з урахуванням можливостей устаткування, яке використовується, масштабу виробництва і технічних вимог, що ставляться до якості виробів;

застосування найдосконалішого для певних виробничо-технічних умов технологічного і транспортного оснащення, найвигідніших режимів роботи устаткування;

найраціональнішу в певних виробничих умовах організацію робочого місця;

своєчасне забезпечення робочого місця всім потрібним;

застосування найраціональніших способів виконання трудових прийомів і дій робітника;

найповніше і найдоцільніше суміщення в часі праці окремих робітників за групової і бригадної форм організації праці;

наявність нормальних санітарно-гігієнічних умов на робочому місці.

Норма праці є еталоном, з яким порівнюються фактичні витрати часу в цілях встановлення їх раціональності. При нормуванні праці робочих і службовців застосовуються різні види норм праці (рис. 1.2). Оскільки загальним вимірником праці служить робочий час, всі норми праці є похідними від норми часу. [16]

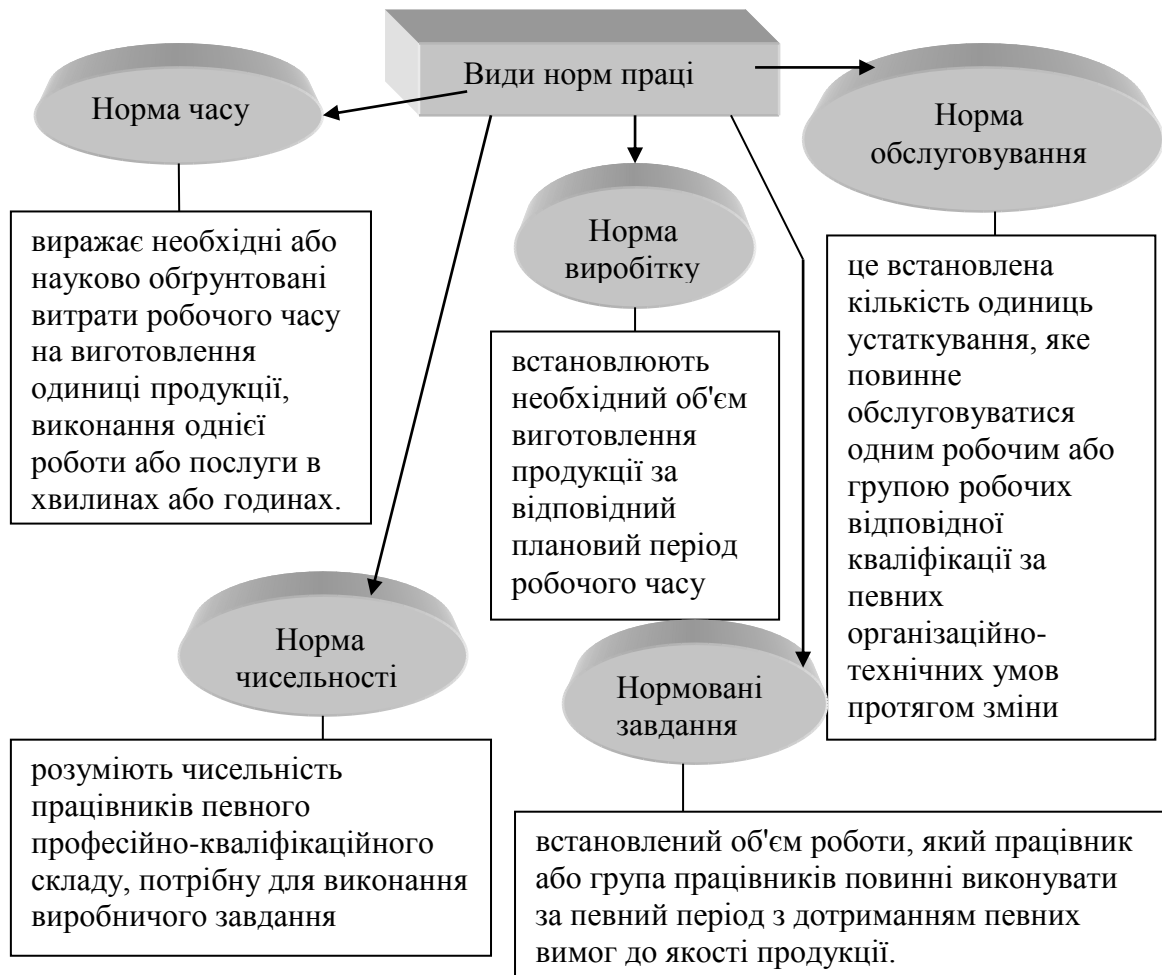

Рис. 1.2 Види норм праці

Робота по вдосконаленню нормування праці покладається на керівників і працедавців, бо вони зацікавлені в раціональному використанні робочої сили. В той же час і самі працівники зацікавлені в об'єктивній оцінці їх праці.

У сучасних умовах зростає роль нормування праці, як елементу управління стабільного розвитку підприємства будь-якої організаційно-правової форми - державного, казенного, малого, акціонерного і ін. Це пояснюється підвищенням ролі економічного чинника у відносинах, що

складаються, між працедавцем і працівником в процесі виробництва матеріальних благ (надання послуг), отримання прибутку і його розподілу, а також посиленням соціальної спрямованості сучасного менеджменту. [41]

Працедавець як власник засобів виробництва (або частини їх) прагне досягти максимального прибутку з мінімальними витратами, зокрема за рахунок встановлення мінімальної чисельності персоналу, раціонального використання праці робітника, мінімальних витрат робочого часу при забезпеченні високої якості товару (послуг).

У працівника, що реалізовує свої трудові здібності, підвищується зацікавленість в ефективнішому використанні робочого часу і оптимальної його напруженості на базі об'єктивних розрахованих норм праці.

Ті та інші зацікавлені в збільшенні товарів, що поставляються на ринок, розширенні їх асортименту, підвищенні їх привабливості для споживачів, як за якістю, так і за ціною.

Інтерес до нормування трудових процесів підвищується також при визначенні вартості (ціни) робочої сили на ринку праці, де у ринкові відносини вступають працедавець і працівник.

Нормативи праці - це регламентовані величини режимів роботи устаткування, витрат праці і часу перерв в роботі, розроблені на основі наперед проведених досліджень і призначені для багатократного використання при розрахунку конкретних норм витрат праці стосовно певних організаційно-технічних умов. [43]

Якість нормативів істотно впливає на рівень і якість норм праці. Тому нормативи праці повинні відповідати наступним основним вимогам:

- відповідати сучасному рівню розвитку техніки, організації праці і виробництва, враховувати методи і прийоми роботи кращих робочих;
- по ступеню укрупнення і точності відповідати технічним, технологічним і організаційним умовам того типу виробництва для якого вони призначені (масового, великосерійного, серійного, дрібносерійного і одиничного);

- правильно враховувати вплив різних чинників на тривалість окремих елементів процесу і операції в цілому;
- охоплювати найбільш поширені варіанти виконання робіт, бути зручними для розрахунку норм.

Норми і нормативи знаходять широке застосування у плановій діяльності підрозділів і підприємств. Вони дозволяють точніше встановлювати оптимальні значення обмежених ресурсів, науково обґрунтовані й ефективні співвідношення між окремими видами ресурсів, основними елементами праці і всіх ланок виробничо-господарської системи підприємств.

Організаційні структури, форми і системи управління нормуванням праці визначаються загальною структурою управління підприємством, характером, типом і об'ємом продукції, що випускається, і т.п., в цілому - завданнями виробничо-господарської і комерційної діяльності підприємства.

Для цього незалежно від системи організації нормування праці використовуються методи вивчення витрат робочого часу. Вони реалізуються шляхом безпосередніх вимірів і спостережень (Рис. 1.3).

Метод безпосередніх вимірів полягає в безперервному спостереженні за трудовим процесом, операцією або її частинами і фіксації свідчень поточного часу або тривалості виконання окремих елементів операції.

Суцільні виміри (по поточному часу) ведуться шляхом безперервної реєстрації всіх елементів роботи в їх тимчасовій послідовності, в записі фіксується календарний (поточне) час закінчення кожного елемента. Тривалість елементів операції визначається шляхом додаткових розрахунків.

Вибіркові виміри застосовуються для вивчення окремих елементів роботи, операції незалежно від їх послідовності в часі. В ході спостереження фіксується і в записі відразу відбивається тривалість кожного елемента, що вивчається.

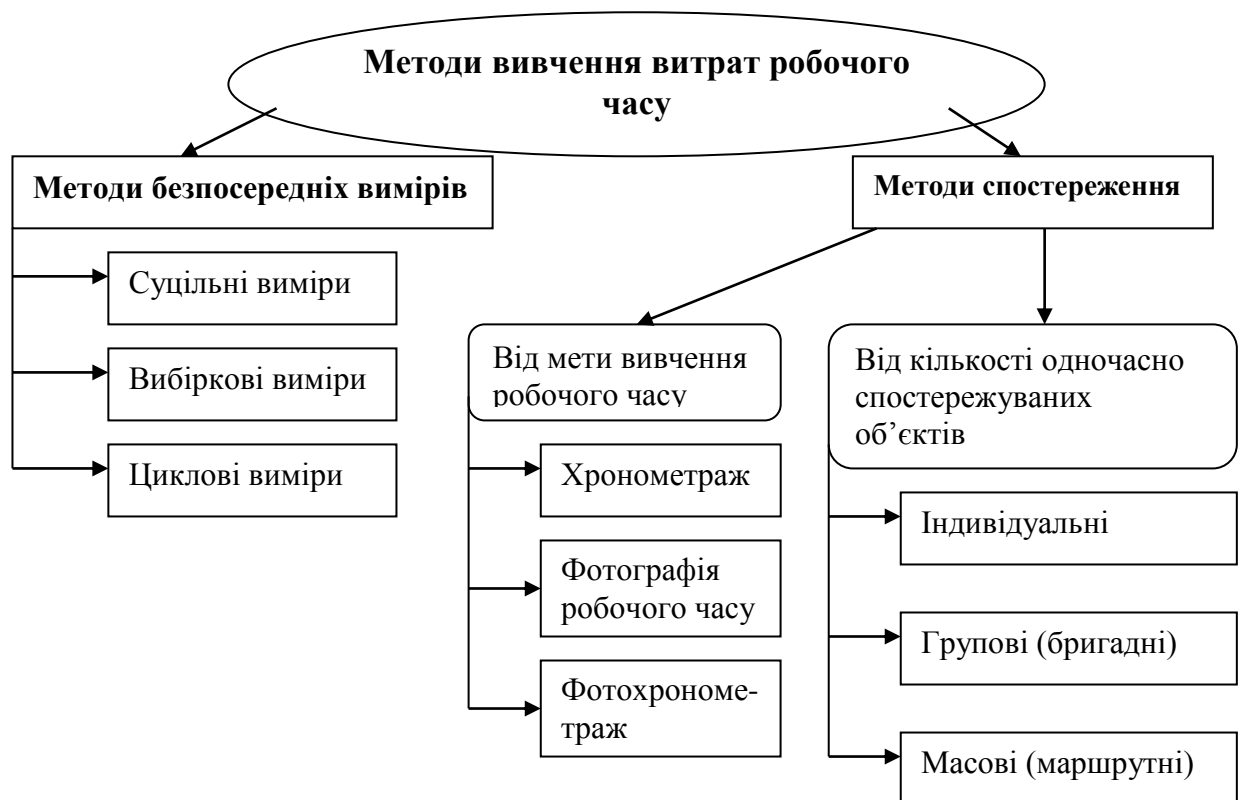

Рис. 1.3 Методи визначення витрат робочого часу

Циклові виміри використовуються для вивчення елементів операції (дій, рухів) невеликої тривалості.

Метод спостережень полягає в реєстрації і обліку кількості однойменних витрат робочого часу у випадково вибрані моменти (в деяких випадках - через рівні проміжки часу). У основі цього методу лежить закон великих чисел, відповідно до якого «взаємні відхилення частин сукупності поглинаються всією сукупністю, і з достатньо високою вірогідністю по окремій частині можна судити про сукупність в цілому».

При застосуванні даного методу структура витрат часу встановлюється по питомій вазі моментів, в якому наголошувався той або інший стан (підготовчо-завершальна дія, простій, оперативна робота і т.п.) в загальній кількості врахованих моментів за весь період спостереження.

Розрізняють наступні способи ведення спостережень.

Візуальний спосіб - спостереження і фіксація витрат часу проводяться безпосередньо спостерігачем за допомогою спеціальних приладів.

Спостереження за допомогою приладів (напівавтоматичних) забезпечує фіксацію окремих витрат часу приладами під управлінням спостерігача.

Автоматичний спосіб спостереження передбачає використання відеозйомки, промислового телебачення, осцилографії і т.п.

Базуючись на отриманих вище наведеними способами даних визначаються найбільш ефективні для умов, які аналізуються, варіанти технології і організації праці, норми спонукають працівників до освоєння прогресивних проектних рішень і до подальшого їх вдосконалення.

Впровадження в управління виробництвом електронно-обчислювальної техніки створює широкі можливості для автоматизації розрахунків норм і нормативів, обліку їх виконання, а також для спеціалізації працівників на нормуванні окремих видів робіт (функцій), що сприяє підвищенню якості норм, що розробляються, і нормативів і зниженню трудомісткості їх встановлення. У зв'язку з цим впровадження централізованої системи може бути рекомендоване для різних по масштабу і характеру діяльності підприємств.

РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ НОРМУВАННЯ ПРАЦІ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1 Норми праці, які використовуються в управлінні виробництвом.

Треба чітко розрізняти поняття «норма праці» і «трудовий норматив». Норма праці визначає величину і структуру витрат робочого часу, необхідних для виконання даної роботи, і є еталоном, з яким порівнюються фактичні витрати часу в цілях встановлення їх раціональності.

Норми і нормативи класифікують за різними ознаками (рис. 2.1).

Під час ознайомлення з класифікацією нормативних матеріалів за сферою застосування треба звернути увагу на питання, що стосуються причин та необхідності їх урахування.

Загальнопромислові нормативи використовуються для встановлення норм праці робітників найпоширеніших професій, які працюють у різних галузях виробництва. Галузеві нормативи розглядаються і використовуються тільки для робіт і процесів, специфічних для конкретної виробничої галузі, а іноді навіть окремої підгалузі. Вони мають специфічні технологічні процеси, що відрізняються, наприклад, від процесів, які застосовуються у хімічній промисловості. Але всередині кожної галузі існують ще багато більш специфічних процесів, які також значно розрізняються між собою (переробка молока, консервування, тютюнова галузь тощо).

Окремо треба зупинитися на місцевих нормативах. Річ у тому, що підприємства однієї галузі, об'єднані специфікою технологічних і трудових процесів, можуть істотно відрізнитись одне від одного за рівнем виробництва, станом обладнання, наявністю робітників відповідної кваліфікації та ін. За таких умов підприємства-лідери галузі вже не можуть орієнтуватись на галузеві нормативні матеріали, застосування яких піде їм лише на шкоду. Тому на передових підприємствах галузі застосовують більш прогресивні, більш

напружені нормативи, які віддзеркалюють прогресивні технології, новітнє обладнання й устаткування, організаційні новації.

Рис. 2.1 Класифікація норм і нормативів

Залежно від об'єктів нормування слід розглядати класифікацію нормативів за ступенем їх укрупнення: диференційованих і укрупнених. В умовах масового і великосерійного виробництва об'єктами нормування виступають трудові рухи, дії і трудові прийоми. Тому тут потрібна висока точність установлених норм часу, а це вимагає застосування диференційованих нормативів: елементних та мікроелементних. Нормування за допомогою мікроелементних нормативів є найбільш точним і прогресивним, ніж усі інші методи визначення норм праці.

Різновид диференційованих нормативів — нормалі часу, які трохи більші, ніж мікроелементні нормативи, бо характеризують тривалість виконання

окремих трудових дій. Але слід зазначити, що недостатнє вивчення найпоширеніших дій, невелика кількість нормалей призвели до того, що сфера застосування цих нормативів дуже вузька.

В умовах серійного виробництва, де головним об'єктом нормування виступає операція, значного поширення набули елементні нормативи, які дають змогу визначити тривалість роботи, що виконується, на основі визначення тривалості трудових прийомів чи їх комплексів.

Якщо диференційовані нормативи застосовуються переважно в умовах масового і великосерійного виробництва, то в умовах індивідуального і дрібносерійного виробництва використовують укрупнені нормативи.

Особливістю нормування за допомогою укрупнених нормативів є те, що виконувана робота поділяється на укрупнені частини, які об'єднують цілі комплекси трудових прийомів або окремі технологічні етапи.

Єдині нормативи розробляються на роботи, що виконуються за однаковою технологією і є обов'язковими для всіх підприємств незалежно від їхньої відомчої підпорядкованості. Особливо розповсюджене їхнє застосування в будівництві.

Щоб за допомогою нормативних матеріалів можна було розробити якісні норми, самі нормативи також мають бути якісними. Це означає, що нормативи повинні:

— віддзеркалювати сучасний рівень техніки і технології, організації виробництва і праці, урахувати результати роботи передових підприємств (прогресивність);

— об'єктивно враховувати вплив різних факторів, які позначаються на тривалості виконання операцій, та їхніх елементів (комплексність);

— відповідати за ступенем укрупнення та точністю саме тому типу виробництва, для якого вони розроблялися (точність і відповідність);

— урахувати зміни, що відбуваються в організації і технології виробництва (зміна партії деталей, зміна матеріалів), а також у організації праці

робітників (організаційно-технічні умови на робочому місці) шляхом застосування корегуючих коефіцієнтів (динамічність);

— бути зручними в користуванні, забезпечувати при цьому мінімальні затрати часу нормувальників на визначення необхідних складових норм часу.

При нормуванні праці робочих і службовців застосовуються наступні види норм праці: норми часу, норми вироблення, обслуговування, чисельності, керованості, нормовані завдання. Оскільки загальним вимірником праці служить робочий час, всі норми праці є похідними від норми часу.

Щоб встановити норму часу, необхідно з'ясувати склад витрат робочого часу і конкретні їх величини для виконання даної роботи.

Склад норми часу можна представити у вигляді наступної формули:

$$H_{ч} = T_{пз} + T_{оп} + T_{ос} + T_{доп} + T_{орм} + T_{воп} + T_{пт}, \quad (2.1)$$

$$T_{оп} = T_{ос} + T_{доп}, \quad (2.2)$$

де $H_{ч}$ - норма часу;

$T_{пз}$ - підготовчо-завершальний час;

$T_{оп}$ - оперативний час;

$T_{ос}$ - основний час;

$T_{доп}$ - допоміжний час;

$T_{орм}$ - час на обслуговування робочого місця;

$T_{воп}$ - час на відпочинок і особисті потреби;

$T_{пт}$ - перерви, обумовлені технологією і організацією виробництва.

Залежно від характеру окремих елементів витрат часу змінюється методика нормування кожного з них.

Основний і допоміжний час для всіх процесів, окрім ручних, встановлюється окремо, незалежно один від одного. Основний час залежить від об'єму виконуваної роботи і від режимів вживаного устаткування. Він може бути скорочен за рахунок поєднання прийомів роботи, використання багатомісних пристосувань, групової обробки деталей і т.п.

Склад робіт по обслуговуванню робочого місця і необхідні витрати часу на їх виконання залежать від типу і організації виробництва, характеру роботи,

що виконується, виду устаткування і т.д. Частина цих робіт може виконуватися протягом машинно-автоматичного часу (мастило і чищення устаткування, змітання стружки), а інша - передана робочим по обслуговуванню виробництва.

Час на обслуговування робочого місця визначається по нормативах або за даними фотографії робочого часу.

Величина часу на відпочинок залежить від багатьох чинників, що визначають стомлюваність робочого: фізичних зусиль, темпу роботи, вібрації робочого місця, робочої пози і ін. Час на відпочинок визначається у відсотках від оперативного часу.

Час на особисті потреби встановлюється в хвилинах на зміну або у розмірі 2% від величини оперативного часу і входить до складу норми часу.

Всі витрати робочого часу (окрім підготовчо-завершального) встановлюються на операцію або на одиницю (штуку) виробу і в сумі складають норму штучного часу ($T_{шт}$). До неї входять наступні елементи:

$$T_{шт} = T_{оп} + T_{орм} + T_{воп} + T_{пм}, \quad (2.3)$$

Отже, норма часу складається з двох основних частин: норми підготовчо-завершального часу і норми штучного часу.

Для ручних і машинно-ручних робіт, де час на обслуговування робочого місця, а також на відпочинок і особисті потреби нормується у відсотках від оперативного часу, формула норми штучного часу приймає наступний вигляд:

$$T_{шт} = T_{оп} \left(1 + \frac{K}{100} \right), \quad (2.4)$$

де K — час на обслуговування робочого місця, відпочинок і особисті потреби, в % від оперативного часу.

На підприємствах часто необхідно знати повні витрати часу на виробництво продукції або виконання операції, тобто калькуляцію всіх витрат. З цією метою визначають штучно-калькуляційний час, в який окрім штучного входить частина підготовчо-завершального часу, що припадає на одиницю

продукції. Це найбільш точна і повна норма часу. Вона розраховується по формулі:

$$T_{шт.ч} = T_{шт} + \frac{T_{пз}}{n}, \quad (2.5)$$

де n — кількість виробів в партії.

Норма виробітку - це кількість натуральних (штук, метрів) або умовних одиниць продукції, яка повинна бути виготовлена за одиницю часу (зміну, місяць) в певних організаційно-технічних умовах одним або групою робочих відповідної кваліфікації.

Для розрахунку норм виробітку застосовується декілька формул. Найбільш загальна формула має наступний вигляд:

$$H_{вир} = \frac{T_{зм}}{H_{ч}} \quad (2.6)$$

де $H_{вир}$ — норма виробітку;

$T_{зм}$ — змінний фонд робочого часу;

$H_{ч}$ — встановлена норма часу на одиницю виробу.

У тих виробництвах, де підготовчо-завершальний час, час на обслуговування робочого місця, на особисті потреби і відпочинок нормуються на зміну, норма виробітку розраховується по таких формулах:

$$H_{вир} = \frac{T_{зм} - T_{пз}}{T_{шт}}, \quad (2.7)$$

$$H_{вир} = \frac{T_{зм} - (T_{пз} + T_{орм} + T_{воп})}{T_{он}}, \quad (2.8)$$

Між нормою часу і нормою виробітку існує зворотна залежність, тобто із зменшенням норми часу норма виробітку збільшується. Проте змінюються ці величини не в однаковій мірі: норма виробітку збільшується більшою мірою, чим зменшується норма часу.

На окремі види робіт норми часу і норми виробітку встановлювати досить важко. У цих умовах норми праці виступають у вигляді норм обслуговування і норм чисельності, які залежно від рівня механізації і автоматизації виробництва знаходять все більше застосування в промисловості.

Норма обслуговування - це встановлена кількість одиниць устаткування (число робочих місць, квадратних метрів площі і т.д.), яке повинне обслуговуватися одним робочим або групою робочих відповідної кваліфікації за певних організаційно-технічних умов протягом зміни. Вона є похідною від норми часу. Щоб розрахувати норму обслуговування, треба визначити норму часу обслуговування.

Норма часу обслуговування - це кількість часу, необхідне в певних організаційно-технічних умовах на обслуговування протягом зміни одиниці устаткування, квадратного метра виробничої площі і т.д.

Визначивши норму часу на обслуговування по нормативах або за допомогою хронометражу, можна розрахувати норму обслуговування по наступній формулі:

$$H_o = \frac{T_{зм}}{H_{чо}} = \frac{T_{зм}}{H_{ч} \times n \times K}, \quad (2.9)$$

де H_o — норма обслуговування;

$H_{чо}$ — норма часу на обслуговування одиниці устаткування, одиниці виробничих площ і т.д.;

$H_{ч}$ — норма часу на одиницю об'єму роботи;

n — кількість одиниць роботи, що виконуються протягом певного періоду (зміни, місяця);

K — коефіцієнт, що враховує виконання додаткових функцій, не врахованих нормою часу (функції обліку, інструктажу, спостереження за процесом), а також на відпочинок і особисті потреби.

Різновидом норми обслуговування є норма керованості, що визначає чисельність працівників або число структурних підрозділів, що доводяться на

одного керівника. Ці норми використовуються у випадках, коли норми часу встановлювати недоцільно.

Під нормою чисельності що працюють розуміють чисельність працівників певного професійно-кваліфікаційного складу, потрібну для виконання виробничого завдання. Необхідна чисельність робочих, зайнятих обслуговуванням виробництва, визначається по формулах:

$$H_{чис} = \frac{O}{H_o} = \frac{O \times H_{чо}}{T_{зм}}, \quad (2.10)$$

де $H_{чис}$ – норма чисельності;

O – загальна кількість одиниць устаткування, що обслуговуються (квадратних метрів виробничої площі і т.д.);

H_o – норма обслуговування.

В цілях підвищення ефективності праці почасових оплачуваних працівників їм встановлюються нормовані завдання на основі вказаних вище норм праці.

Нормоване завдання - це встановлений об'єм роботи, який працівник або група працівників повинні виконувати за певний період з дотриманням певних вимог до якості продукції.

Нормовані завдання можуть встановлюватися відособлено, а в необхідних випадках - застосовуватися у поєднанні з нормами обслуговування або чисельності.

З урахуванням специфіки виробництва об'єм роботи, що встановлюється нормованим завданням, може бути виражений в трудових (нормовані людино-години) або натуральних показниках (шт., м³ і ін.).

Залежно від організації виробництва і характеру робіт, що виконуються, нормовані завдання можуть встановлюватися на зміну, місяць або на період повного здійснення заданого об'єму робіт.

2.2 Методи нормування праці

Комплексне обґрунтування норм праці з урахуванням взаємозв'язку технічних, психофізіологічних і соціальних факторів варто розглядати як пошук оптимального значення норми і визначальних її характеристик для технологічного і трудового процесів.

Під методом нормування розуміється сукупність прийомів встановлення норм праці, що включають: аналіз трудового процесу; проектування раціональної технології і організації праці; розрахунок норм.

У практиці нормування праці застосовують такі методи: сумарний (дослідно-статистичний), розрахунково-аналітичний, мікроелементний (рис.2.2).

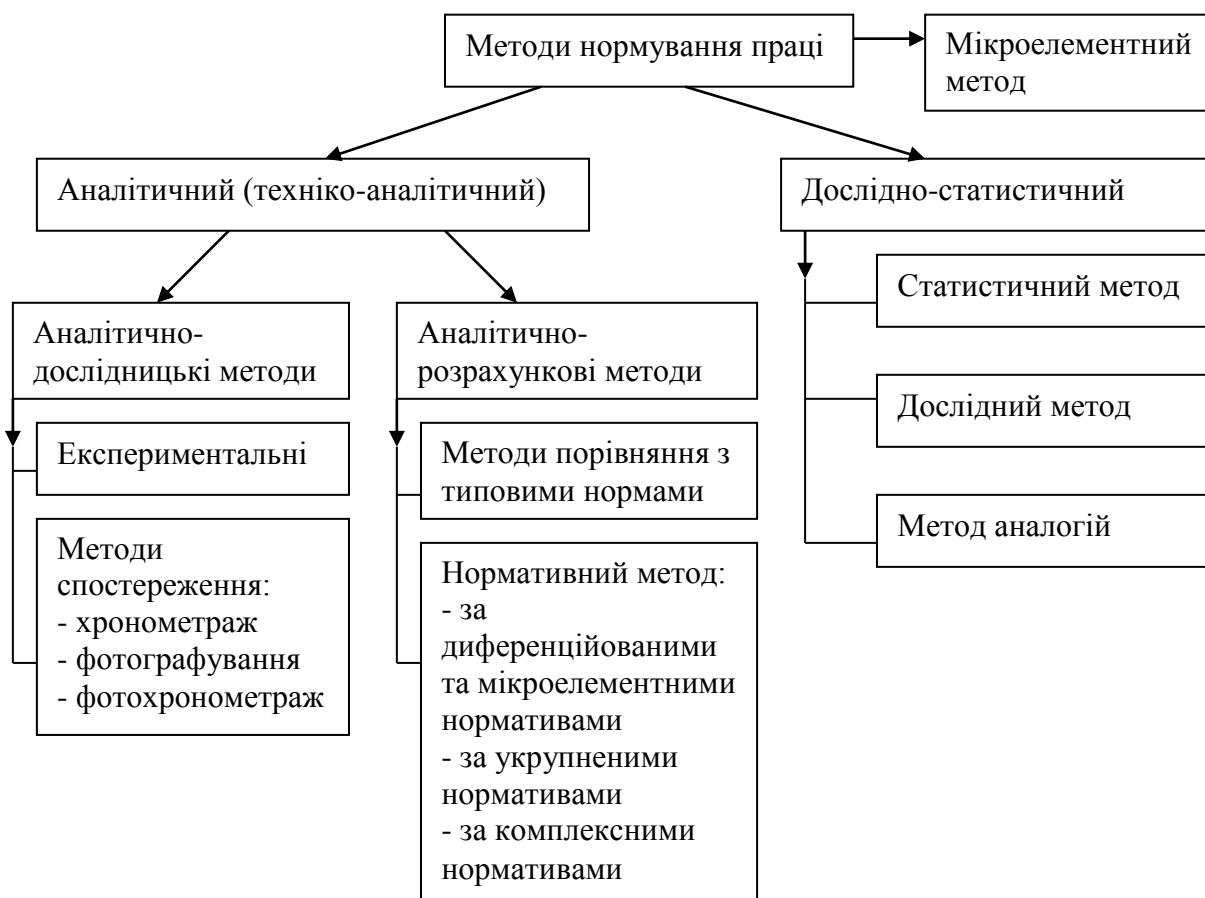

Рис 2.2 Методи нормування та вивчення затрат робочого часу

Застосування аналітичного методу дозволяє встановлювати норми виробітки для нових технологічних ліній, що є технічно-обґрунтованими, оптимальними та прогресивними нормами праці. Саме цей метод має науковий підхід, тому що використовує новітні розробки для нових прогресивних технологій.

Дослідно-статистичний метод встановлює норма на всю операцію вцілому, при цьому не враховуються окремі складові операції, можуть не запроваджуватися більш раціональні підходи, тобто, цей метод встановлює норму праці тільки користуючись досвідом нормувальника. Такі норми не завжди дозволяють ефективно використовувати виробничі ресурси, не завжди впроваджують прогресивний аналітичний підхід при розробці норм, тому їх потрібно переглядати.

У практиці нормування праці найбільше поширення набули:

Аналітично-дослідницький метод заснований на дослідженні операцій у виробничих умовах, вивченні витрат робочого часу на її виконання, що встановлюється за допомогою хронометражу або фотографії робочого дня.

Хронометраж операції – це спосіб вивчення витрат часу на виконання циклічних ручних і машинно-ручних елементів операцій, що повторюються. Процес хронометражу дозволяє розчленувати технологічні операції на окремі елементи та дослідити кожний елемент руху робітника. Виокремлення і встановлення норм часу на основні елементи та допоміжні і є основною метою хронометражу.

Час \bar{x} тривалості операції або окремих її частин визначається як середнє арифметичне хронометражного ряду:

$$K_{\text{нм}} = \frac{t_{\text{max}}}{t_{\text{min}}}, \quad \bar{x} = \frac{x_1 + x_2 + \dots + x_n}{n} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n}, \quad (2.11)$$

де x_1, x_2, \dots, x_n - час на виконання елементів операцій або операції (сек., хв.);

n - число вимірів;

1,2, ...n - хронометражний ряд операції.

Фотографія робочого часу – це метод вивчення витрат робочого часу шляхом спостереження і вимірювання всіх без виключення витрат праці впродовж повного робочого дня або певної його частини. Мета фотографії: виявлення втрат робочого часу, встановлення причин що їх викликають, розробка заходів щодо усунення втрат, отримання даних для створення нормативів часу і чисельності робочих.

Фотохронометраж - поєднання вивчення структури витрат робочого часу впродовж зміни за допомогою фотографії робочого часу і хронометражу окремих елементів роботи.

Розглянуті методи нормування праці визначають умови, що забезпечують рівну напруженість норм, під якою розуміється рівність об'єктивних передумов (можливостей) для однакового рівня виконання норм.

Досягнення рівної напруженості є вельми складною проблемою. Для її вирішення потрібні: єдність методів і методик нормування праці; єдність нормативних матеріалів для розрахунку норм і методів дослідження витрат; робочого часу; достатня кваліфікація технологів і фахівців з нормування праці; можливість практичної реалізації проектної технології, організації праці і виробництва; матеріальна і моральна зацікавленість робочих, інженерно-технічних працівників і керівників виробництва у високій якості норм праці.

Таким чином, особливістю технічно обґрунтованих норм є застосування розрахункових методів, які дозволяють широко використовувати досягнення науки і техніки, досвід найкращих робітників в удосконаленні праці та виробництва.

РОЗДІЛ 3 ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НОРМУВАННЯ ПРАЦІ НА ПРИКЛАДІ КРОЛЕВЕЦЬКОГО ЛІСОМИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

3.1 Кролевецьке лісомисливське господарство, як суб'єкт господарювання.

Кролевецьке державне лісомисливське господарство (КЛМГ) - державне підприємство. Належить до сфери управління Державного комітету лісового господарства України. Органом управління підприємства є його директор, наймання якого здійснюється Органом управління майном за пропозицією управління шляхом укладання з ним контракту. Підприємство за погодженням з Управлінням визначає структуру управління і штати.

Розташоване в північно-західній частині Сумської області на території Кролевецького, Глухівського та Путівльського адміністративних районів.

Поштова адреса: Індекс 245060 м. Кролевець,
Вул. Червоноранкова, 21
Сумська область

В складі ЛМГ 5 лісництв, автотранспортний парк, 3 цехи переробки деревини, нижній склад.

Має таку адміністративно-організаційну структуру та загальну площу:

Таблиця 3.1- Адміністративно-організаційна структура Кролевецького лісомисливського господарства

Найменування лісництв	Адміністративний район	Загальна площа, га
Крещатинське	Кролевецький	4973
Гружчанське	Кролевецький	4027
Кролевецьке	Кролевецький	3570
Дубовицьке	Кролевецький	3690
	Глухівський	708
Разом по лісництву		4398
Ярославецьке	Кролевецький	2037
	Глухівський	110
	Путівльський	1345
Разом по лісництву		3492
Усього по господарству		20460

Підприємство створено з метою ведення лісового господарства, охорони, захисту, раціонального використання та відтворення лісів та ведення мисливського господарства, охорони, відтворення та раціонального використання державного мисливського фонду на території мисливських угідь, наданих у користування.

Основними напрямками діяльності є:

- проведення заходів з відновлення лісів, підвищення їх продуктивності, створення насаджень із швидкоростучих і технічно цінних порід;
- організація лісонасінневої справи і лісових розсадників;
- охорона лісів і захисних лісонасаджень від пожеж, здійснення протипожежних заходів, захист лісів від хвороб та шкідників.
- облік лісових користувань;
- виробництво продукції та товарів народного споживання;
- ведення мисливського господарства та контроль за дотриманням правил полювання;
- ведення обліку мисливської фауни і реєстрація всіх змін в його складі;
- проведення протягом року винищення бродячих собак, котів, шкідливих птахів, а також регулювання чисельності лисиць;
- постійний контроль за ветеринарним та радіаційним станом угідь;
- інші види діяльності, що впливають з мети та предмету діяльності і не заборонені чинним законодавством.

Державне лісомисливське господарство задовольняє потребу в деревині Кролевецького, частково Глухівського і Путівльського адміністративних районів. Найбільшими споживачами є деревообробна промисловість і місцеві споживачі. Річна потреба в деревині в зоні діяльності державного лісомисливського господарства складає 48 тис.м³.

Район розташування державного лісомисливського господарства характеризується досить розвинутою мережею шляхів транспорту загального користування. Основними транспортними магістралями в зоні діяльності державного лісомисливського господарства є Московсько-Київська залізниця

дорога, автострада Київ-Москва, шляхи державного значення Кролевець-Шостка, Кролевець-Суми через Мутин і шляхи місцевого значення.

Основними видами продукції КЛМГ є:

- продукція лісозаготівель-лісоматеріали круглі, дров'яна деревина для технологічних потреб, дрова для опалення.
- продукція переробки деревини на експорт-пиляні заготовки соснові, пиляні заготовки дубові, ламелі дубові, пиломатеріал.
- на внутрішній ринок - зовнішня обшивка, паркет, плінтус, штапик, дошка для підлоги, обналічка та інша продукція.

У 2017 році продукція лісозаготівель склала 61,9 тис. м³ (детальніше табл. 3.1).

Таблиця 3.2 – Продукція лісозаготівель.

Найменування	Всього, тис. куб.	В тому числі:	
		Рубки головного користування	Рубки пов'язані з веденням лісового господарства
Лісоматеріали круглі	32,9	20,7	12,2
Дров'яна деревина для технологічних потреб	13,5	3,5	10,0
Дрова для опалення	15,5	5,4	10,1
Всього:	61,9	29,6	32,3

Широка номенклатура і висока якість виробів підприємства дає можливість реалізувати продукцію не тільки в Україні, а й за кордон.

Починаючи з 1996 року, коли за кордон було відправлено першу партію заготовок на експорт для штучного паркету, щорічно поставки на експорт збільшуються.

У загальному обсязі реалізованої продукції поставки замовникам з країн зарубіжжя (Іспанія, Німеччина, Італія, Бельгія, Австрія, США, Туреччина та інші) становлять – 46,8 %.

В цехах переробки Кролевецького ЛМГ перероблюється 35,2 % від заготовлених лісоматеріалів круглих і техсировини, 64,8 % реалізується в круглому виді. На даному етапі функціонування підприємства така стратегія реалізації власної продукції є вигіднішою і більш прибутковою.

Основні форми організації праці при виконанні лісогосподарських робіт є малі комплексні бригади (5-7 осіб, які формувались в межах лісництв).

Ступінь забезпечення транспортними засобами становить 95%. Виробничим фондом державне лісомисливське господарство забезпечене на 85%. Кадрами постійних робітників – на 80%. Нестача в робітниках поповнювалась за рахунок сезонних і тимчасових робітників.

Облікова чисельність штатних працівників на початок 2018 року становить 365 чоловік. На підприємстві діє управлінський персонал кількістю 65 чоловік. Відносини між працюючими та власником підприємства у особі директора регулюються колективним договором.

Оплата праці проводиться на основі відрядно-преміальної та почасово-преміальної системи.

Місячний оклад або тарифна ставка працівників які виконують просту роботу, що не вимагає кваліфікації (прибиральник службових приміщень, сторож, двірник) становить розмір мінімальної заробітної плати (за повністю виконану місячну норму праці).

Таблиця 3.3 – Загальні показники фінансових результатів діяльності
Кролевецького ЛМГ (тис.грн)

Назва статті	Код рядка	Станом на 01.01.2017	Станом на 01.01.2018
Дохід від реалізації продукції	010	17474,0	14640,1
Собівартість реалізованої продукції	040	12209,7	9964,0
Валовий прибуток	050	3588,7	3632,7
Витрати на оплату праці	240	5618,1	4912,0
Операційний прибуток	100	466,4	956,4
Чистий прибуток	220	220,4	459,1

Розглядаючи фінансовий стан підприємства (табл. 3.2) можна зауважити, що сума чистого прибутку на початок 2017 року склала 220,4 тис. грн. Але це удвічі менше ніж за попередній період, на це вплинуло збільшення собівартості продукції, а також збільшення операційних, адміністративних і фінансових витрат, а також витрат на збут.

На основі фінансової звітності розрахуємо і розглянемо певні види рентабельності діяльності підприємства (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Показники рентабельності діяльності підприємства.

№ п/п	Показники	Числові значення	
		2018 рік	2017 рік
1	Сума чистого прибутку (тис. грн.)	220,4	459,1
2	Сума активів балансу (тис. грн.)	7997,6	7343,2
3	Сума власного капіталу (тис. грн.)	6478,7	5965,9
4	Рентабельність активів (%) ((стр.1 ÷ стр.2)*100%)	2,756	6,252
5	Рентабельність власного капіталу (%) ((стр.1 ÷ стр.3)*100%)	3,402	7,695

Звідки рентабельність активів у 2018 році становила 2,8%, а в 2017 р. – 6,3%. Ці показники є досить низькими, це пояснюється тим, що на даному підприємстві не ефективно використовується усе наявне майно. Також рентабельність активів за 2017 рік зменшилася удвічі. Це можна пояснити тим, що кількість активів збільшилась, а прибуток зменшився, отже підприємство невиправдано придбала додаткову кількість активів, вони не сприяли розвитку виробництва та підвищенню прибутковості.

Рентабельність власного капіталу також знизилася і склала у 2018 році - 3,4%, а у 2017 році вона становила 7,7%. Не ефективно використовувались активи створені за власні кошти. У 2018 році сума власного капіталу збільшилась і це можна б було відмітити як позитивне явище, але на прибутку позитивно це не відобразилось, тому знизилася і продуктивність всього підприємства. Щоб уникнути подібних явищ необхідно подумати про розширення номенклатури виробництва. Якщо це неможливо, то здавати вільні активи в оренду, або вкладати їх у новостворені підприємства на основі інвестування. Також у 2018 році спостерігалось підвищення собівартості продукції, що негативно відобразилося і на рентабельності продажів. Щоб уникнути цього у майбутньому підприємству необхідно подумати про заміну устаткування та впровадження інноваційних досягнень, а особливу увагу приділити ресурсозберіганню.

3.2 Аналіз ефективності організації робіт по механізованому вивезенню заготовленого лісу за допомогою розрахунку норм праці.

Оскільки Кролевецьке лісомисливське господарство недостатньо забезпечено транспортними засобами, то підприємству було виділено кошти на придбання додаткового автотранспорту, щоб спростити організацію вивезення заготовленого лісу. На даний момент цей вид робіт здійснюється за допомогою використання машини КАМАЗ 4310 з можливою рейсовою навантаженістю 10 м^3 та крана для навантаження. Перед керівником господарюючого суб'єкта постає питання про закупівлю додаткового транспорту з аналогічними характеристиками на що було виділено кошти з державного бюджету чи залучити додатково певну суму власних коштів та придбати більш дорогу машину КАМАЗ 4310н з вбудованим навантажувачем та можливою рейсовою навантаженістю 16 м^3 . Експлуатація даного виду автотранспорту повинна буде знизити основні матеріальні витрати на ввезення деревини завдяки вдосконаленим технічним параметрам.

Для вирішення цього питання необхідно провести аналіз діяльності КАМАЗ 4310 та розглянути потенційні можливості КАМАЗ 4310н за однакових умов діяльності. Для цього проведемо розрахунки норм виробітку ($H_{\text{вир}}$) та собівартості вивозу 1 м^3 деревини ($C_{\text{в}}$) кожного транспортного засобу. На основі розрахунків і буде сформульований висновок про доцільність придбання нового дорожчого автотранспорту.

Оскільки заготівля та вивезення деревини є досить специфічним видом діяльності, то розробка норм за своєю структурою дещо відрізняється від стандартної і у розрахункові формули вносяться певні зміни.

Норма виробітку для даного виду робіт розраховується на основі наступної формули:

$$H_{\text{вир}} = \frac{T_{\text{зм}} - (T_{\text{нз}} + T_{\text{он}} + L_0 \times T_0)}{K \times L_m \times t_m + L_{\text{yc}} \times t_{\text{yc}} + T_2} \times Q \quad (2.12)$$

$T_{\text{зм}}$ – тривалість робочої зміни, хв;

$T_{пз}$ – час на підготовчо-заключну роботу та обслуговування робочого місця на зміну, хв.;

$T_{оп}$ – час на особисті потреби та медичний огляд на зміну, хв.;

L_0 – відстань нульового ходу, км;

T_0 – час подолання відстані нульового ходу 1 км в обох напрямках, хв.;

L_m – відстань вивозки по магістралі, км;

t_m – час подолання 1 км в обох напрямках по магістралі, хв.;

$L_{ус}$ – відстань вивозки по усу, км;

$t_{ус}$ – час подолання 1 км в обох напрямках по усу, хв.;

K – коефіцієнт, що враховує вплив віддаленості вивозки на час ходу;

T_2 – час перебування автотранспорту під завантаженням та розвантаженням, хв.;

Q – навантаження на рейс, м³.

Зміст робіт, що розглядається має наступні аспекти: установка автопоїзда під завантаження і вивантаження, відкриття і закриття стійкий, очікування завантаження і вивантаження, контроль за завантаженням і вивантаженням, ув'язка і розв'язка веза, рух автопоїзда з вантажем і порожньому, пробіг від гаража до дороги лісовоза і від нижнього складу до гаража (нульовий пробіг), щозмінне технічне обслуговування машини, отримання і здача путнього листа і товаротранспортних документів, проходження передрейсового медичного огляду.

Робочий день розпочинається о 8.00 ранку, закінчується о 17.00, обідня перерва триває годину з 12.00 до 13.00. Тривалість робочої зміни 8 годин або 480 хвилин.

Нормативи часу на підготовчо-завершальну роботу - 36 хвилин, особисті потреби - 10 мін, проходження передрейсового медичного огляду - 4 хвилин на зміну (звідси $(T_{пз} + T_{оп} + L_0 \times T_0)$ - 50 хвилин).

Для розрахунку норм виробітку необхідно враховувати наступні дані:

Таблиця 3.5 – Вихідні дані для розрахунку

Відстань вивозки по магістралі, км (L_M)	Відстань вивозки по усу, км ($L_{ус}$)	Якщо $L_M < 40$ км, $K = 1,7 \div L_M + 0,96$ Якщо $L_M > 40$ км, $K = 7,37 \div L_M + 0,81$
7	1	$1,7 \div 7 + 0,96 = 1,2$
11	2	1,11
15	3	1,07
20	3	1,04
24	4	1,03
28	5	1,02
32	6	1,01
37	6	1
41	7	$7,37 \div 41 + 0,81 = 0,99$
45	8	0,97
49	9	0,96
54	9	0,95

Час подолання 1 км в обох напрямках по магістралі (t_m) – 3,6 хвилини.

Час подолання 1 км в обох напрямках по усу ($t_{ус}$) – 10 хвилин.

Розглянемо можливі результати діяльності при використанні машини КАМАЗ 4310н.

Нова завантаженість на рейс буде складати 16 м³. Заготівля деревини на даний момент відбувається на відстані 32 км від гаражу та нижнього складу КЛМГ.

Час перебування автотранспорту під завантаженням та розвантаженням (T_2) складається із часу необхідного для встановлення транспорту під завантаження, часу на завантаження та розвантаження. Для отримання цих даних складається фотографія робочого дня даного автомобіля, а потім розрахунковим способом встановлюються середні нормативи. У нашому випадку необхідні нормативні дані були взяті з відповідного довідника і T_2 буде становити:

$$T_2 = 3 + 43,2 + 5 = 51,2 \text{ (хв)}$$

На основі вище наведених даних норма виробітку для КАМАЗ 4310н буде становити:

$$N_{\text{вир}} = \frac{(480 - 50) \times 16}{1,01 \times 32 \times 3,6 + 6 \times 10 + 51,2} = \frac{6880}{227,552} = 30,23 \text{ (м}^3\text{/хв.)}$$

В залежності від норми виробітку та затвердженої тарифної ставки (табл.3.3) встановлюється розцінка (Р) на вивіз деревини автомобілем.

Таблиця 3.6 - Тарифні ставки робітників автомобільного транспорту
(водії вантажних автомобілів)

Вантажність	1 група				2 група			
	Бортові автомобілі та автомобілі - фургони загального призначення				спеціальні та спеціалізовані автомобілі, самоскиди, цистерни, пожежні, тех. допомоги, автокрани, бортові автомобілі для перевезення людей			
	загальні		на вивез. дерев.		загальні		на вивез. дерев.	
	місячні	погод.	місячні	погод.	місячні	погод.	місячні	погод.
до 1,5	1278	6,64	1271	8,20	1101	6,78	1297	6,35
від 1,5 до 3	1301	6,78	1297	8,35	1134	6,98	1334	6,57
від 3 до 5	1334	7,98	1334	8,57	1184	7,28	1390	6,91
від 5 до 7	1384	8,28	1390	8,91	1223	7,51	1434	7,17
від 7 до 10	1423	8,51	1434	9,17	1267	7,77	1483	7,46
від 10 до 20	1467	8,77	1483	9,46	1340	8,21	1565	7,95

Для даного випадку вона буде становити:

$$P = 7,95 \times 8 \div 30,23 = 2,11 \text{ (грн./ м}^3\text{)}$$

На основі цієї розцінки вираховується заробітна плата водія за кількість вивезених м³ деревини. На основі цієї заробітної плати, витрат на перевезення та інших факторів вираховується собівартість вивозу 1 м³ деревини (Св).

Розглянемо собівартість вивозу 1 м³ деревини для автомобіля КАМАЗ 4310н на відстані 32 км від гаражу та нижнього складу.

Згідно з планом за рік цей автомобіль має перевезти 7900 м³. Заробітна плата водія автотранспорту буде мати наступні складові:

- плата за обсяг перевезень (П_{оп}), що на основі вищевказаної розцінки становить:

$$P_{op} = 7900 \times 2,11 = 16669 \text{ (грн.)}$$

- сума премії (П₁) за виконання встановлених норм у розмірі 20%:

$$P_1 = 16669 \times 0,2 = 3333,8 \text{ (грн.)}$$

- сума винагороди за вислугу років (П₂) у розмірі 30% від тарифної ставки (у даному випадку місячна тарифна ставка 1483):

$$P_2 = 1483 \times 12 \times 0,3 = 5338,8 \text{ (грн.)}$$

Загальна заробітна плата (ЗП) водія за рік складе:

$$ЗП = P_{оп} + P_1 + P_2 = 16669 + 3333,8 + 5338,8 = 25341,6 \text{ (грн.)}$$

Сума нарахувань у фонд оплати праці складе (37,2%) ($F_{оп}$):

- до Пенсійного фонду (33,2%):

$$25341,6 \times 0,332 = 8413,4 \text{ (грн.);}$$

- до Фонду страхування на випадок безробіття (1,3%):

$$25341,6 \times 0,013 = 329,44 \text{ (грн.);}$$

- до Фонду соціального страхування (1,5%):

$$25341,6 \times 0,015 = 380,12 \text{ (грн.);}$$

- до Фонду страхування від нещасних випадків (1,2%):

$$25341,6 \times 0,012 = 304,10 \text{ (грн.)}$$

$$F_{оп} = 8413,4 + 329,44 + 380,12 + 304,1 = 9427,06 \text{ (грн.)}$$

Також у Св включають витрати паливно-мастильних матеріалів ($V_{пмм}$) (дизпаливо), які необхідні для обслуговування автотранспорту, витрати палива на перевезення ($V_{пп}$) і витрати палива на навантаження ($V_{пн}$).

Для того щоб перевезти річний обсяг деревини автомобілю необхідно було зробити:

$$7900 \div 16 = 493 \text{ (рейси).}$$

Для їх здійснення пройдено:

$$493 \times 2 \times 32 = 31552 \text{ (км).}$$

Для розрахунку $V_{пмм}$ використовується встановлений норматив витрат паливно-мастильних матеріалів - 35,3 л на 100 км. Ціна на паливно-мастильних матеріали становить 13,4 грн/л. Отже:

$$V_{пмм} = 31552 \times 35,3 \div 100 \times 13,4 = 149247,3 \text{ (грн.)}$$

Для розрахунку $V_{пп}$ необхідно знайти тонно-кілометраж здійснений автомобілем. Так як перевозяться різні породи дерев (хвойні, м'яколисті та твердолистяні породи дерев), то враховується середній коефіцієнт при переведенні метрів кубічних у тонно-кілометри і він дорівнює 0,83. Отже, всередньому автомобіль здійснює:

$$16 \times 0,83 \times 32 \times 493 = 209505 \text{ (тон/км.)}$$

Норматив витрат палива на перевезення становить 1,3 л на 100 тон/км.

Ціна палива становить 13,4 грн/л.

$$V_{\text{пп}} = 209505 \times 1,3 \div 100 \times 13,4 = 36495,77 \text{ (грн.)}$$

Норматив витрат палива на навантаження деревини становить 0,35 л/м³, звідси:

$$V_{\text{пн}} = 7900 \times 0,35 \times 13,4 = 37051 \text{ (грн.)}$$

Беручи до уваги наведені вище розрахунки S_v для КАМАЗ 4310н становитиме:

$$S_v = (ЗП + \Phi_{\text{оп}} + V_{\text{пмм}} + V_{\text{пп}} + V_{\text{пн}}) \div 7900$$

$$S_v = (149247,3 + 36495,77 + 37051) \div 7900 = 122610,69 \div 7900 = 28,2 \text{ (грн.)}$$

Вартість вивозу річного об'єму деревини (O_p) складе:

$$O_{p1} = 28,2 \times 7900 = 222780 \text{ (грн.)}$$

Виходячи з формули (2.6) норма часу на вивезення деревини даним видом автотранспорту складе:

$$H_{\text{ч}} = 480 \div 30,23 = 15,88 \text{ (хв.)}$$

Для можливості порівняння розглянемо машини старішого зразка КАМАЗ 4310 з навантаженістю 10 м³ на рейс. Також ці машини не мають обладнання для самостійного завантаження деревини. Тому на місце заготівлі сировини додатково виводиться кран, що збільшує собівартість вивозу 1м³ деревини. Розглянемо S_v і за цих умов.

Для автомобіля КАМАЗ 4310:

$$T_2 = 3 + 24 + 5 = 32 \text{ (хв.)}$$

$$H_{\text{вир}} = \frac{(480 - 50) \times 10}{1,01 \times 32 \times 3,6 + 6 \times 10 + 32} = \frac{4300}{208,352} = 20,64 \text{ (м}^3\text{/хв.)}$$

$$P = 9,17 \times 8 \div 20,64 = 3,55 \text{ (грн.)}$$

Вже на основі цих даних можна зробити висновок, що використання машини КАМАЗ 4310н є продуктивнішою, адже її норма виробітку більше на 9,59 м³.

Оскільки у вивезенні деревини в цьому випадку задіяні два технічні транспорти, то Св збільшується додатково на витрати по експлуатації крану.

Розглянемо витрати, що враховуються в Св по автомобілю КАМАЗ 4310.

Заробітна плата водія автотранспорту становить (ЗП₁):

$$P_{оп} = 7900 \times 3,55 = 28045 \text{ (грн.)}$$

$$P_1 = 28045 \times 0,2 = 5609 \text{ (грн.)}$$

$P_2 = 1434 \times 12 \times 0,3 = 5162,4$ (грн.) (у даному випадку місячна тарифна ставка становить 1034).

$$ЗП = P_{оп} + P_1 + P_2 = 28045 + 5609 + 5162,4 = 38816,4 \text{ (грн.)}$$

$$\Phi_{оп} = 38816,4 \times 0,372 = 14439,71 \text{ (грн.)}$$

Для того щоб перевезти річний обсяг деревини автомобілю необхідно було зробити $7900 \div 10 = 790$ рейси.

Для їх здійснення пройдено $790 \times 2 \times 32 = 50560$ кілометрів.

Встановлений норматив витрат паливно-мастильних матеріалів - 34 л на 100 км.

$$V_{пмм} = 50560 \times 34 \div 100 \times 13,7 = 235508,48 \text{ (грн.)}$$

$$V_{пп} = 10 \times 0,83 \times 32 \times 790 \times 1,3 \div 100 \times 7,4 = 20185,07 \text{ (грн.)}$$

Витрати, що враховуються в Св по допоміжному крану складають:

Роботу по навантаженню деревини виконують кранівник та двоє допоміжних робітників. Заробітна плата кранівника (ЗП₁) з використанням встановленої розцінки становить:

$$P_{оп} = 7900 \times 5,23 = 25517 \text{ (грн.)}$$

$$P_1 = 25517 \times 0,2 = 5103,4 \text{ (грн.)}$$

$P_2 = 1421 \times 12 \times 0,3 = 5115,6$ (грн.) (у даному випадку місячна тарифна ставка становить 1121).

$$ЗП_1 = P_{оп} + P_1 + P_2 = 25517 + 5103,4 + 5115,6 = 35576 \text{ (грн.)}$$

Заробітна плата допоміжних робітників (ЗП₂) засновується на тарифній ставці та преміальних нарахувань у розмірі 30% за вислугу років:

$$ЗП_2 = 874 \times 12 \times 1,3 \times 2 = 27268,8 \text{ (грн.)}$$

$$\Phi_{оп} = (ЗП_2 + ЗП_1) \times 0,372 = (15696 + 27268,8) \times 0,372 = 15982,91 \text{ (грн.)}$$

Кран має норму навантаження – 114 м³. Для того щоб здійснити річний обсяг навантаження деревини крану необхідно було зробити:

$$7900 \div 114 = 69 \text{ (рейси).}$$

Для їх здійснення пройдено:

$$69 \times 2 \times 32 = 4416 \text{ (км).}$$

Встановлений норматив витрат паливно-мастильних матеріалів - 40 л на 100 км.

$$V_{\text{пмм}} = 4416 \times 40 \div 100 \times 7,73 = 10121,47 \text{ (грн.)}$$

Норматив витрат палива на навантаження деревини становить 0,56 л. звідси:

$$V_{\text{пн}} = 7900 \times 0,56 \times 7,4 = 23889,6 \text{ (грн.)}$$

Беручи до уваги наведені вище розрахунки S_v для КАМАЗ 4310 та допоміжного крана становитиме:

$$S_v = (ЗП + \Phi_{\text{оп}} + V_{\text{пмм}} + V_{\text{пп}} + V_{\text{пн}}) \div 7900 = (26379,6 + 9813,21 + 98500,99 + 14729,64 + 15696 + 27268,8 + 15982,91 + 10121,47 + 23889,6) \div 7900 = 242382,22 \div 7900 = 30,68 \text{ (грн.)}$$

$$O_{p2} = 30,68 \times 7900 = 242372 \text{ (грн.)}$$

$$H_{\text{ч}} = 480 \div 20,64 = 23,63 \text{ (хв.)}$$

З вище наведених розрахунків видно, що при впровадженні в роботу Кролевецького лісомисливського господарства КАМАЗу 4310 нового виду скоротяться витрати на вивезення 1 м³ деревини майже у двічі.

Загальна економія на вивезенні річного об'єму деревини (E_v) від впровадження нового виду КАМАЗ 4310 буде становитиме:

$$E_v = O_{p2} - O_{p1} = 242372 - 122450 = 119922 \text{ (грн.)}$$

Тобто, впровадження нової техніки призведе до того, що за суму затрат на вивіз деревини діючим автотранспортом можна буде зробити дворічний об'єм вивозу новим транспортом. Також КАМАЗ 4310н має резерви підвищення ефективності діяльності. Це можливо за рахунок збільшення навантаженості на рейс за допомогою використання додаткового причепу. Завдяки цьому збільшиться норма виробітку та скоротиться норма часу. Отже,

придбання нової техніки для даного підприємства є економічно вигідним і доцільним, незважаючи на вищу ніж заплановано вартість. Використання цього транспортного засобу повною мірою може досить швидко окупити його ринкову вартість. Також завдяки вдосконаленим технічним характеристикам цієї машини можливе скорочення загальної кількості автотранспорту ЛМГ, що зменшить витрати на обслуговування автопарку підприємства.

3.3 Сучасні методи вдосконалення організації і нормування праці на підприємстві.

Сфери застосування нормування праці постійно розширюється. На прикладі світового досвіду можна побачити, що упроваджуючи і удосконалюючи нормування, підприємці та суспільство отримують значний ефект, що виражається в збільшенні об'ємів випуску і підвищенні якості продукції (послуг) при незмінних виробничих потужностях, в зростанні прибутку за рахунок скорочення витрат, а також соціальний ефект за рахунок зниження текучості кадрів, зменшення чисельності трудових конфліктів.

Аналізуючи наведені у даній роботі сучасні проблеми організації та нормування праці на підприємствах можна запропонувати наступні методи їх поліпшення і вдосконалення на основі зарубіжного досвіду.

На даний момент в Кролевецькому лісомисливському господарстві використовують ще радянські підходи до нормування праці. Слід вивчати зарубіжний досвід подібних підприємств і застосовувати ті методики нормування праці, які дозволять більш раціонально використовувати робочий час кожного робітника, підвищувати виробітку та отримувати більший ефект від запровадження новітніх методик на виробництві. Робітники будь-якого підприємства також зацікавлені працювати більш ефективно, без простоїв, але і отримувати заробітну плату, як б відповідала сучасним потребам ринку праці.

Необхідно спробувати застосувати на даному підприємстві такі методи нормування праці, які б могли призвести до підвищення ефективності організації та використання трудових ресурсів. До них можна віднести:

- метод моментних спостережень;
- метод нормування праці по елементах;
- мікроелементне нормування.

Ці методи краще враховують сучасні умови функціонування підприємства у ринковому середовищі, враховують останні досягнення у технічному розвитку, використовують останні нововведення в організації праці, нові комп'ютерні програми для розрахунків для поліпшення процесу нормування праці.

Застосовуючи метод моментних спостережень проводять випадкові спостереження за діяльністю персоналу. Здійснюється до 1000 спостережень. Цей метод частіше застосовується для нормування праці, або виробленню рекомендацій для управлінського персоналу, для комплексного аналізу витрат робочого часу службовців.

Для досягнення більш точних результатів в області нормування праці доцільним є використання методу нормування праці по елементах, тому що управлінці все частіше виконують багато різноманітних функцій пов'язаних з обчислювальною технікою, комп'ютером і т.інш. Тому, саме цей метод дозволяє більш детально проводити класифікацію всіх операцій, які виконує службовець (елементів операцій) та встановлювати нормативи на кожну з них. Він передбачає: хронометраж спостережень; оцінку темпу роботи і часу на відпочинок; розрахунок норми часу.

Коли проводиться хронометраж, робота розбивається на окремі елементи, які розділяються так званими фіксажними крапками, Фіксажна крапка ставиться на прикінці попередньої операції. Непродуктивні витрати часу такі як паузи на відпочинок, відвернення уваги, припинення в роботі з яких-небудь неповажних причин реєструються окремо.

Особливість даного методу полягає в обліку темпу виконуваної роботи, який залежить від відношення працівника до виконуваної роботи, ефективності його рухів, частоти пауз і т.д. Темп процедури визначається по кожній операції і її складовим. Нормальний темп роботи відповідає середньому темпу її виконання кваліфікованим співробітником за умови, що він дотримується встановленого методу роботи і здатний працювати без зайвої напруги.

Величина часу на відпочинок визначається умовами праці працівника. Існує надбавка на особисті потреби (зазвичай 8% незалежно від завдання) і додаткові надбавки при роботі в найбільш скрутних умовах.

Базовим методом нормування праці в сучасних умовах при такому підході прийнято використовувати метод встановлення норм трудових витрат, заснований на використанні нормативів часу на елементарні трудові рухи, так звані, мікроелементи. Даний метод може бути також застосований і на інших видах праці, окрім управлінської. Характерною особливістю сучасного етапу розвитку мікроелементного нормування є використання комп'ютерних варіантів розроблених раніше універсальних і спеціальних систем (МТМ-1, МТМ-2 і ін.) у поєднанні з міні ЕОМ. Тобто мікроелементне нормування представляє собою використання розробленої комп'ютерної програми, за допомогою баз даних якої та можливості вносити до них власні корективи в залежності від виду операції можна провести нормування праці на всі види робіт з великою точністю та з мінімальними затратами праці самого нормувальника. Майже повна автоматизація даного методу дала б можливість фахівцю КЛІМГ виконувати великі об'єми робіт з найменшими затратами робочого часу. Головним недоліком даного методу є висока його вартість, що не дозволяє його використання на всіх видах підприємств.

Для доведення його легкості та ефективності у використанні розглянемо більш детально.

Найбільш поширеною для його здійснення є система МТМ, що в перекладі означає "визначення методу і тривалості роботи". Мікроелементні нормативи системи складені на основі великого фактичного матеріалу,

аналізу багатьох сотень метрів кіноплівки, на яку були зняті трудові процеси, що найчастіше зустрічаються в різних виробництвах. Відхилення результатів розрахунку норм часу по мікроелементних нормативах і даних спостережень (хронометражу, кінозйомки) не перевищують 2%, що свідчить про точність і прогресивність системи.

Система МТМ-1 містить 460 значень нормативів часу, що охоплюють 19 основних рухів рук, ніг, корпусу і очей. Тривалість кожного руху встановлена з урахуванням впливаючих чинників: відстані, ступені точності, необхідного зусилля руху, а також ваги переміщуваних предметів і інших чинників.

Істотні переваги в порівнянні з системами мікроелементних нормативів, що діють, має система "Модаптс", що відноситься до третього покоління. Число нормативів в ній зведене до 21, мікроелементи представлені у вигляді легких малюнків, що запам'ятовуються. Зарубіжні фахівці стверджують, що застосування системи забезпечує точність, а також єдність встановлюваних норм праці більшою мірою, чим інші системи. Крім того, спеціальні обстеження показали, що норми, розраховані за системою Модапст, в середньому на 2,7% менш жорсткі, ніж за системою МТМ. На базі цієї системи розроблена її модифікація, призначена для нормування достатньо складних трудових процесів службовців, зокрема таких елементів як читання, написання листів і довідок, друкування на машинці, рахункова робота і ін.

Отже використання цього методу нормування на даному підприємстві було б досить доцільним та виправданим.

Також на основі аналізу сучасного стану проблеми нормування праці і в цілях забезпечення рішення задач його вдосконалення було доцільним розробити Концепцію державної політики у сфері праці, зокрема організації нормування.

Де будуть переважати наступні напрями вдосконалення організації нормування праці - демократизація управління нормуванням праці, індивідуалізація норм праці, соціальне обґрунтування і регламентація питань

нормування праці при соціальному партнерстві, вдосконалення законодавчої і нормативно правової бази нормування праці.

Таким чином адресність рішення всіх питань нормування праці переноситься на рівень підприємства, функція нормування праці стає органічною частиною функцій управління підприємством.

Тому як і інші підприємства, Кролевецьке лісомисливське господарство повинне будувати свою систему нормування праці, яка може включати наступні елементи:

1) нормативні та законодавчі акти України в області організації і нормування праці, що передбачають виконання певних обов'язків працедавців по забезпеченню обґрунтованості, соціальної справедливості і рівнонавантаженості норм праці, що діють у них на підприємствах;

2) визначення для кожного підрозділу, цеха, відділку і для підприємства в цілому для обрання певних напрямів вдосконалення організації і нормування праці в цілому на підприємстві, в його підрозділах, цехах і на робочих місцях;

3) розробку визначеними відділами або групою спеціалістів системи нормативів і норм праці, які б включали вимоги до них, основні положення, теоретичні і методичні основи комплексного обґрунтування;

4) організаційно-методичні основи системи нормування праці, якості норм, що діють, трудовитрат, оцінки умов праці на робочому місці;

5) критерії для перегляду норм, перш за все за рахунок удосконалення виробничого і трудового процесів;

6) віддзеркалення питань організації і нормування праці в трудових угодах і договорах;

7) методи дослідження і комплексного проектування трудових процесів і оптимальних витрат робочого часу;

8) облік особливостей конкретної праці працівників при різному його змісті і різних рівнях механізації (автоматизації):

а) для основних робочих різних професій при різних формах організації праці і умовах виробництва;

- б) для допоміжних робочих;
- в) для фахівців;
- г) для службовців;
- 9) забезпечення взаємозв'язку нормування і оплати праці.

Також актуальним є використання індивідуалізації норм праці в цілях повнішого використання трудового потенціалу кожного працівника виходячи з його реальних здібностей і особистої матеріальної зацікавленості, що відповідають можливостям і інтересам підприємства.

Встановлення індивідуальних норм дозволяє реалізувати зацікавленість працівника в такому змісті і такому об'ємі функцій і робіт, при яких забезпечується якнайповніше і ефективніше використання його робочого часу і адекватна оплатою його праці.

Але держава, безумовно, повинна допомогти у відновленні мережі науково-дослідних структур по нормуванню праці, нормативних досліджень, проектних і інших організацій, здатних займатися вирішенням даної проблеми.

Це важливо в цілях визначення єдиних методичних принципів вимірювання міри праці, проектування норм і нормативів праці, економії робочого часу, принципів організації нормування праці.

Держава повинна зайнятися кадровим забезпеченням служб підприємств фахівцями в області нормування праці. В зв'язку з цим необхідно прийняти заходи по підготовці кадрів по праці і підвищенню кваліфікації фахівців, зайнятих організацією і нормуванням праці.

На підприємствах доцільно забезпечити створення умов для реалізації нормами праці їх основних функцій, для вирішення методичних питань нормування праці, що забезпечують їх комплексне обґрунтування залежно від конкретних виробничих умов, для створення комплексного програмного забезпечення робіт по розробці нормативів витрат праці на ЕОМ і т.п.

ВИСНОВКИ

Нормування управлінської праці у виробничій сфері вивчається і удосконалюється протягом багатьох років, починаючи приблизно з 70-х рр. ХХ століття. Цьому в значній мірі сприяв розвиток процесу автоматизації управлінської праці. Проте багато завдань в даній області ще не вирішено. У сучасних умовах нормування праці грає важливу роль в економіці, оскільки є інструментом планування, обліку і аналізу трудовитрат і відповідно витрат підприємства. Застосування норм праці веде до скорочення витрат на продукцію і економного використання робочого часу, що впливає на антивитратний характер виробництва і, звичайно, зростання прибутку.

Саме комплексне обґрунтування норм праці з урахуванням взаємозв'язку технічних, психофізіологічних і соціальних факторів варто розглядати як пошук оптимального значення норми і визначальних її характеристик для технологічного і трудового процесів.

Для працедавця важливий точний облік і контроль над витратами. Йому потрібне зростання об'єму роботи перш за все за рахунок максимального раціонального використання робочого часу.

Отже на основі матеріалів розглянутих у роботі нормування праці покликане вирішувати такі основні задачі:

- 1) ефективного використання потенціалу працівника. Це досягається розповсюдженням сфери нормування на всі категорії працівників, забезпечення виконання роботи з оптимальною чисельністю персоналу, мінімальними витратами робочого часу при високій якості роботи;

- 2) підвищення значущості економічного аспекту в трудових відносинах. Обидві сторони – і працедавець, і найнятий робітник – економічно зацікавлені в застосуванні обґрунтованих норм трудовитрат і раціональному використанні робочого часу;

- 3) віддзеркалення в мірі трудовитрат змін технологічних процесів, устаткування і оснащення. Для цього необхідний зв'язок нормування праці з

плануванням і організацією виробництва, що найефективніше досягається при мікроелементному нормуванні праці;

4) встановлення нормального рівня інтенсивності праці. Для обох сторін трудових відносин важливо, щоб закладена в нормуванні інтенсивність праці забезпечувала довготривале зростання продуктивності праці і прибутку при раціональних витратах на персонал;

5) соціального захисту працівників від надмірної інтенсивності праці, необхідної для збереження нормальної працездатності впродовж всього трудового періоду;

6) взаємозв'язки нормування і стимулювання праці. Норма праці може розглядатися як засіб стимулювання персоналу, оскільки стимулює ефективне використання матеріальних і трудових ресурсів, високу якість роботи.

Аналіз, який зроблений в дипломній роботі, доводить, що впровадження нової машини КАМАЗ-4310н призведе до того, що за суму затрат на вивіз деревини діючим автотранспортом можна буде зробити дворічний об'єм вивозу новим транспортом. Також КАМАЗ 4310н має резерви підвищення ефективності діяльності. Це можливо за рахунок збільшення навантаженості на рейс за допомогою використання додаткового причепа. Завдяки цьому збільшиться норма виробітку та скоротиться норма часу. Отже, придбання нової техніки для даного підприємства є економічно вигідним і доцільним, незважаючи на вищу ніж заплановано вартість. Використання цього транспортного засобу повною мірою може досить швидко окупити його ринкову вартість. Також завдяки вдосконаленим технічним характеристикам цієї машини можливе скорочення загальної кількості автотранспорту ЛМГ, що зменшить витрати на обслуговування автопарку підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 року №108/95ВР
2. Закон України «Про відпустки» від 15.11.1996 року №504/96-ВР
3. Кодекс законів про працю. Прийнятий Законом УРСР 10.12.1971 року з подальшими змінами і доповненнями .
4. Закон України «Про колективні договори і угоди» від 01.07.1993 року № 3356-ХІІ
5. Закон України « Про встановлення розміру мінімальної заробітної плати на 2003 рік» від 26 грудня 2002 року N 372-IV
6. Закон України « Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року N 1058-IV
7. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і витратами, обумовленими народженням і похованням» від 18.01.2001 р. № 2240-111
8. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.2000 р. № 1533-Ш
9. Генеральна Угода між Кабінетом Міністрів України, Конфедерацією роботодавців України та всеукраїнськими профспілками і профоб'єднаннями на 2002-2003 роки . - Урядовий кур'єр N 55 від 22.03.2002
10. Постанова Ради Міністрів Української РСР і Української Республіанської Ради Професійних Спілок «Про заходи по поліпшенню нормування праці в народному господарстві» № 251 від 28 червня 1985 р
11. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо реалізації положень генеральної угоди між Кабінетом Міністрів України, Конфедерацією роботодавців України та всеукраїнськими профспілками профоб'єднаннями на 2002-2003 роки» від 29 квітня 2002 р. N 242-р
12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про встановлення максимальної величини фактичних витрат суб'єктів господарювання на оплату

праці працівників, суми оподаткованого доходу, з яких стягуються збори в соціальні фонди» від 13.07.98 р. № 1064, зі змінами і доповненнями

13. Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок нарахування середньої заробітної плати» №100 від 8.02.1995р.

14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про твердження порядку, тривалості й умов надання щорічних відпусток працівникам, що навчаються у вищих навчальних закладах» №634 від 28.06.1997р.

15. Постанова Кабінету Міністрів України «Правила обчислення загального виробничого стажу для призначення працівникам допомоги по тимчасовій непрацездатності» №1658 від 19.10.1998р.

16. Наказ Міністерства статистики України «Про затвердження форми державної статистичної звітності "Про виконання норм виробітку і стан нормування праці" та інструкції» № 172 від 07.07.95 р.

17. Наказ Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку по розрахунках із працівниками і службовцями по заробітній платі» №144 від 22.05.1996р.

18. Інструкція зі статистики заробітної плати, затвердженої Міністерством статистики України №465/1001 від 11.12.1995р.

19. Наказ Міністерства праці України «Про затвердження Положення про порядок підвищення кваліфікації фахівців, які займаються питаннями нормування праці на виробництві» № 44 від 12.05.96

20. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік в Україні з новим планом рахунків і діючими положеннями. - К.: Житомир 2000. - 264 с.

21. Вовканич С., ККопистянська Х., Ридзак О. Структура та особливості мотивації зайнятості. // Економіка України. - №3 . – 2002 р.

22. Голова С.Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність" К.-Дніропетровськ - 2000р. - 768с.

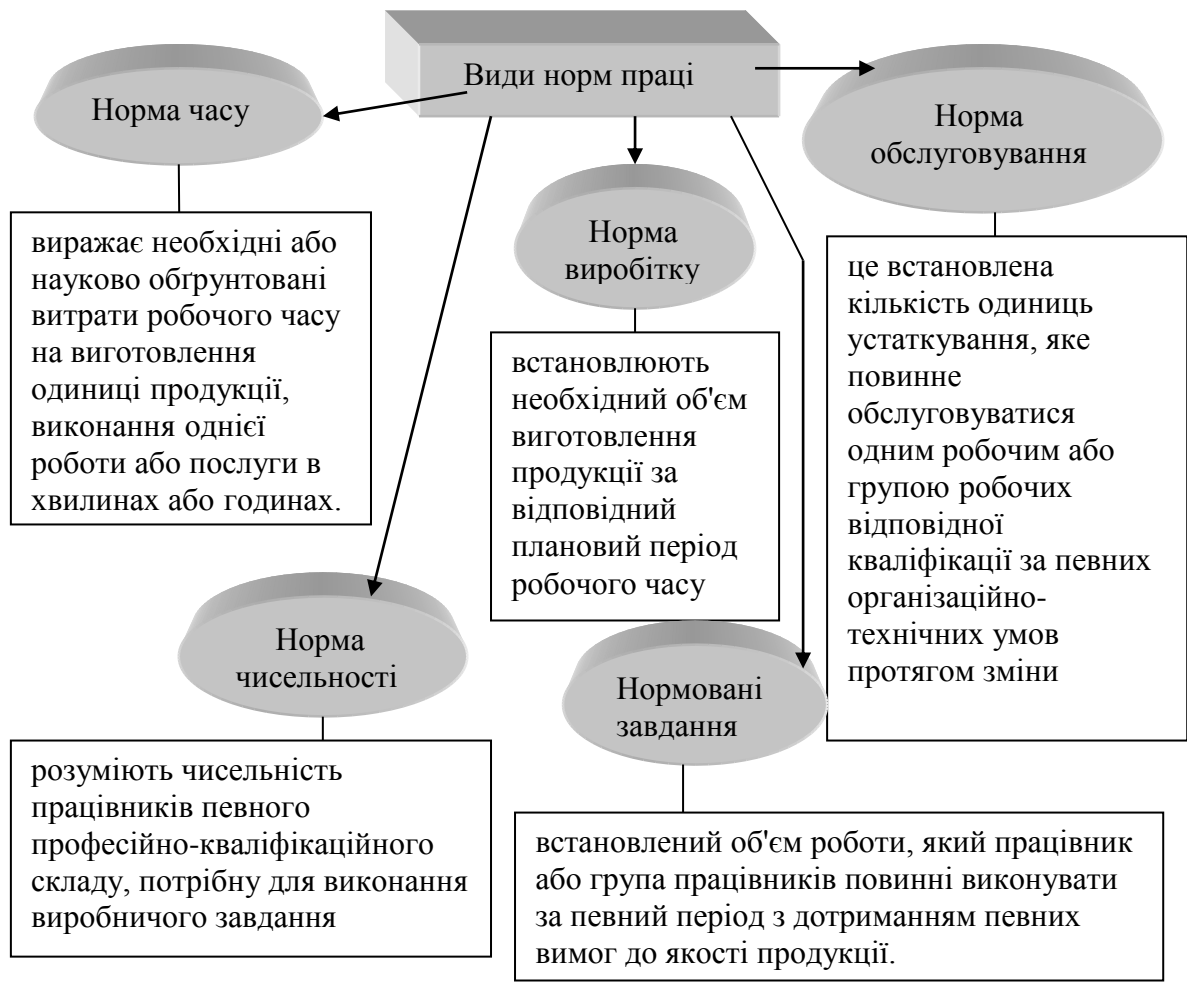
23. Горицкая Н. Г. Бухгалтерський облік і фінансовий аналіз - Київ. - 2001р.-288с.

24. Гребньов А.І. Економіка торгового підприємства. Видавництво «Економіка», 1996 р.
25. Дергаусов М. Людські ресурси як інструмент реалізації стратегії підприємства. // Економіка України . - № 6. – 2003 р.
26. Дмитрулин К,О. Бухгалтерський і фінансовий облік на підприємствах України – Київ.: АСК 2000р. 644 с.
27. Євсєєва Т. Р.Організація і види матеріального стимулювання працівників, 20/2001.
28. Житня И.П. Костирко Л.А., Ларикова Л.Ф., Манухина М.Ю., Рудецька Н.А., Чиж В.И. Національні стандарти бухгалтерського обліку . Навчальний посібник .-Луганськ 2000.- 226 с.
29. Завгородний В.П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу й аудита.- Київ 2000р. 754 стор.
30. Завгородний В.П. Податки і податковий контроль в Україні- К. - 2001р. - 640 с.
31. Зайцев Ю. Умови відновлення мотивації природи заробітної плати в перехідній економіці. // Економіка Уккраїни. - №8 . – 2002 р.
32. Іванитский В.І., Максименко Р. А., Ушакова Н. М.,Економіка радянської торгівлі. Москва: Економіка, 1990 р.
33. Калініна Л.І. й інші. Економіка й організація діяльності торгового підприємства. Москва, ИНФРА-2001 р.
34. Ковальова О.У Константинов Ю.П. Аудит. - Москва, 1999р. - 266 с.
35. Коробів М.Я. Фінансово - економічний аналіз діяльності підприємств -К.-2001р.-378 с.
36. Новіков В. Структура і динаміка регулювання заробітної плати та доходів населення. // Економіка України. - №10. – 2003 р.
37. Онищенко Т. Збори в соціальні фонди. - Податки і бухгалтерський облік №6/30, с. 31

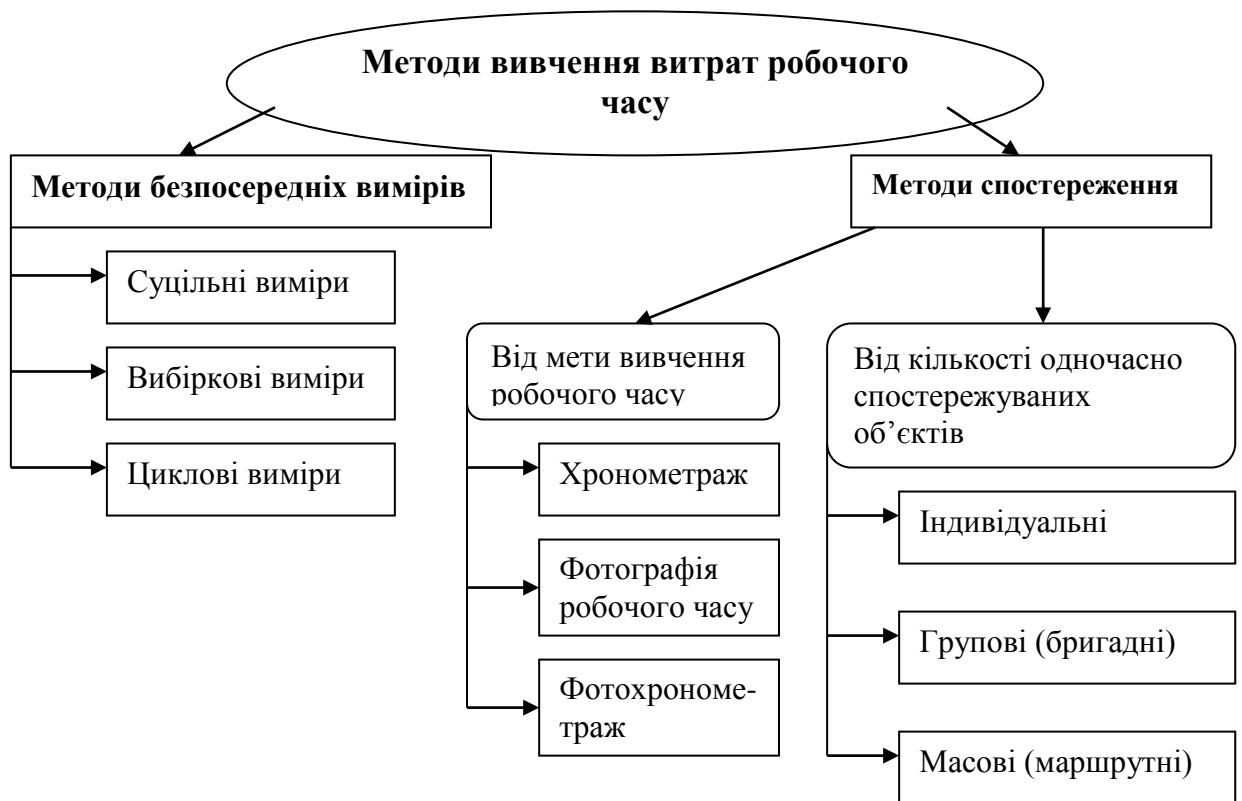
38. Організація заробітної плати. Досвід, проблеми, рекомендації. / Л.Ф. Алексеенко, А.Н. Заикин, В.Г. Локтев і ін.; Під ред. В.И. Матусевича – Мн.: НДІ праці, 2002. –400с.
39. Петров П. В., Соломатин А. Н. . Економіка товарного обороту. Москва, ИНФРАМ, 2002р
40. Райсберг Б. Ринкова економіка. Москва, 1993.
41. Резникова І.П. Нещасливий випадок на виробництві Головбух №22/2001..
42. Савицька Г.В. Аналіз господарської діяльності підприємства. – Мінськ, 2000 р. 685 с.
43. Сахацька З.А. Бухгалтерський облік утримань із зарплати, бухгалтерія 20/1 стор. 55.
44. Серединська В.М., Загородна О.М., Федорович Р.В. Економічний аналіз. – Тернопіль: Астон, 2010. – 602 с.
45. Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу / В. В. Сопко, В. П. Завгородній. – К. : КНЕУ, 2004. – 412 с.
46. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством. – К.: КНЕУ, 2006. – 526 с.
47. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства. – К. : Каравела, 2005. – 312с.
48. Хомяков В.І., Бакум І. В. Управління потенціалом підприємства. – К.: Кондор, 2007. – 400 с.
49. Чеботарев Н. Ф. Оценка стоимости предприятия (бизнеса). – М.: «Дашков и К°», 2009. – 256 с.
50. Чуев И. Н., Чуева Л. Н. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности. — М.: «Дашков и К°», 2006. – 368 с.
51. Чумаченко М. Г. Економічний аналіз – К.: КНЕУ, 2003. – 556 с.
52. Шадріна Г.В., Озорніна Е.Г. Теория экономического анализа / Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права. – М., 2003. – 105 с.

53. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку. – К.: Знання, 2004. – 447 с.
54. Шегда А.В. Економіка підприємства / А.В. Шегда, Т.М. Литвиненко, М.П.Нахаба та ін. – К.: Знання-Прес, 2002. – 355 с.
55. Шеремет А.Д. Сайфулин Р.С. Финансы предприятия. – М., ИНФРА, 1997. – 343 с.
56. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. Методика финансового анализа. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 176 с.
57. Шкарабан С., Лазаришина І. Теоретичні засади економічного аналізу в умовах становлення ринкових відносин в Україні // Економічний аналіз. – №3. – 2008. – С. 9-13.
58. Шурпенкова Р. К. Організація і методика економічного аналізу / Р. К. Шурпенкова, І. І. Демко. – К. : УБС НБУ, 2011. – 287 с.
59. Шурпенкова Р.К. Основи організації економічного аналізу в системі управління підприємством / Р. К. Шурпенкова, І. І. Демко // Регіональна економіка. – 2008. – №3. – С. 161-166.
60. Шутенко Л.М., Стадник Г.В., Степаненко С.А. та ін. Основи комерційної діяльності. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 379 с.
61. Экономический потенциал административных и производственных систем / Под общ. ред. О.Ф. Балацкого. – Суми: Университетская книга, 2006. – 976 с.
62. Юрій С.І. Федосов В.М. Фінанси. – К.: Знання, 2008. – 611 с.
63. <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/econom-praci/4319-klasifikatsiya-vitrat-robochogo-chasu.html>

Плакат №1. Види норм праці.

Плакат №2. Методи вивчення витрат робочого часу.

Плакат №3. Методи нормування праці.

Плакат №4.

Основні показники	КАМАЗ 4310	КАМАЗ 4310н
Навантаженість на рейс (м ³)	10	16
Час перебування автотранспорту під завантаженням та розвантаженням (хв.)	32	51,2
Норма виробітку (м ³ /хв.)	20,64	30,23
Тарифна ставка робітників автомобільного транспорту (грн.)	6,17	6,95
Розцінка на вивіз деревини автомобілем (грн./ м ³)	2,39	1,83
Норма часу на вивезення деревини (хв.)	23,63	15,88
Собівартості вивозу 1м ³ деревини (грн.)	30,68	15,5